

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ім. Ю.М. ПОТЕБНІ**

Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів
(повна назва кафедри)

Кваліфікаційна робота

другий (магістерський)
(рівень вищої освіти)

на тему Управління кредитним портфелем комерційного банку в
контексті фінансової ефективності

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0720-удмф-з
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
(код і назва спеціальності)

страхування»

Білов Д. О.

освітньої програми управління фінансами
(код і назва освітньої програми)

підприємницьких структур

спеціалізації _____

(код і назва спеціалізації)

_____
(ініціали та прізвище)

Керівник доцент кафедри інформаційної економіки,
підприємництва та фінансів, доцент, к.е.н.

Фатюха В.В.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Рецензент доцент кафедри інформаційної економіки,
підприємництва та фінансів, к.е.н.

Афонов Р.П.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Запоріжжя
2021

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ім. Ю.М. ПОТЕБНИ**

Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код та назва)

Освітня програма Управління фінансами підприємницьких структур
(код та назва)

Спеціалізація _____
(код та назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

**В.о. зав. кафедри д.е.н., проф.
Глушчевський В.В.**

« ____ » _____ 20__ року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Білову Дмитру Олександровичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту) Управління кредитним портфелем комерційного банку в контексті фінансової ефективності

керівник роботи Фатюха В.В., к.е.н., доцент,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «30» червня 2021 року № 975-с

2. Строк подання студентом роботи 17 грудня 2021 р.

3. Вихідні дані до роботи Публічна фінансова звітність банку, що розглядається в роботі. Літературні джерела. Фахові періодичні видання

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

Теоретична частина. Теоретичні аспекти управління кредитним портфелем комерційного банку

Аналітична частина. Аналіз кредитного портфеля банку АТ «Райффайзен Банк Аваль».

Проектна частина. Шляхи підвищення ефективності управління кредитним портфелем в контексті фінансової ефективності комерційного банку АТ «Райффайзен Банк Аваль».

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Таблиця 1.1. Визначення поняття «кредитний портфель» з точки зору різних авторів. Рис. 1.1. Фактори впливу на формування кредитного портфеля. Таблиця 1.2. Методики визначення кредитоспроможності позичальника комерційними банками України. Рис. 1.2. Етапи управління кредитним портфелем банку. Таблиця 1.3. Методи управління кредитним портфелем. Рис. 1.3. Методичні підходи до оцінки якості кредитного портфеля банку. Рис. 1.4. Алгоритм поетапного аналізу кредитної діяльності банку. Таблиця 1.4. Динаміка зміни кількості банків України за 2018- 2021 рр. Рис. 1.5. Чистий прибуток банків України за період 2018-2020 рр. Рис. 1.6. Прибутки українських банків за кварталами у період 2018-2020 рр. Таблиця 1.5. Сумарні активи українських комерційних банків з 2018 по 2020 рр. Рис. 1.7. Динаміка наданих кредитів банків України за 2018-2020 рр. Таблиця 2.1 Економічний паспорт АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018-2020 рр. Рис. 2.1. Динаміка основних показників діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль» за

2018-2019 рр. Рис. 2.2. Динаміка кредитного портфелю АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018 – 2020 рр. Рис. 2.3. Кошти клієнтів та кошти банків АТ «Райффайзен Банк Аваль». Рис. 2.4. Процентні доходи та витрати АТ «Райффайзен Банк Аваль». Рис. 2.5. Комісійні доходи та витрати АТ «Райффайзен Банк Аваль». Таблиця 2.2 Аналіз активів АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018 рік. Таблиця 2.3. Аналіз пасивів АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018 рік. Рис. 2.6. Структура активів АТ «Райффайзен Банк Аваль» станом на 01.01.2018. Рис. 2.7. Структура активів АТ «Райффайзен Банк Аваль» станом на 31.12.2018. Рис. 2.8. Структура пасивів АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018 рік. Рис. 2.9. Динаміка зобов'язань АТ «Райффайзен Банк Аваль» за період з 01.01.2018 по 31.12.2018. Таблиця 2.4. Аналіз активів АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2019 рік. Таблиця 2.5. Аналіз пасивів АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2019 рік. Рис. 2.10. Структура активів АТ «Райффайзен Банк Аваль» станом на 01.01.2019. Таблиця 2.10. Заборгованість кредитних установ АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018 – 2019 рр. Рис. 2.19. Загальна заборгованість кредитних установ АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018-2020 рр. Таблиця 2.11. Структура заборгованості кредитних установ АТ «Райффайзен Банк Аваль» за період 2018 – 2020 рр. Рис. 2.20. Структура заборгованості кредитних установ АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018 рік. Рис. 2.21. Структура заборгованості кредитних установ АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2019 рік. Рис. 2.22. Структура заборгованості кредитних установ АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2020 рік. Таблиця 2.12. Кредитні прибутки та збитки АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018- 2020 рр. Рис. 2.23. Кредитні прибутки/(збитки) АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018-2020 рр. Таблиця 2.13. Концентрація кредитів клієнтам АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018-2020 рр. Таблиця 2.14. Основні показники концентрації кредитів клієнтам АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018-2020 рр. Таблиця 3.1. Аналіз доходів та витрат АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018-2020 рр. Таблиця 3.2. Стратегічні напрямки покращення стану кредитного портфеля банку. Таблиця 3.3. SWOT-аналіз АТ «Райффайзен Банк Аваль». Рис. 3.1. Модель управління кредитним портфелем. Рис. 3.2. Заходи, щодо зменшення кредитного ризику. Таблиця 3.4. Вихідні данні для розрахунку коефіцієнтів оцінювання кредитного ризику АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2020 рік. Таблиця 3.5. Показники оцінювання кредитного ризику АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2020 рік. Таблиця 3.6. Прогнозований прибуток банку АТ «Райффайзен Банк Аваль» при удосконаленні системи управління кредитним портфелем банку. Рис. 3.3. Порівняння прогнозованих дохідності, витрат та прибутковості АТ «Райффайзен Банк Аваль».

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	<i>Фатюха В.В., доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів</i>	17.09	19.10
2	<i>Фатюха В.В., доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів</i>	19.10	29.10
3	<i>Фатюха В.В., доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів</i>	29.10	16.11

7. Дата видачі завдання 10.09.2021р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	<i>Дослідження теоретичних основ управління фінансовими ресурсами банку</i>	25.10.2021	
2	<i>Огляд літературних джерел з управління фінансовими ресурсами банку</i>	29.10.2021	
3	<i>Збір даних та дослідження звітної документації державного банку</i>	5.11.2021	
4	<i>Аналіз фінансових ресурсів банку</i>	19.11.2021	
5	<i>Розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами банку</i>	30.11.2021	

Студент _____

(підпис)

Білов Д. О.

(ініціали та прізвище)

Керівник роботи (проекту) _____

(підпис)

Фатюха В.В.

(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____

(підпис)

Жовнір Василенко К.С.

(ініціали та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Білов Д.О. Управління кредитним портфелем комерційного банку в контексті фінансової ефективності.

Кваліфікаційна робота для здобуття ступеня вищої освіти магістра спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування, науковий керівник В.В.Фатюха, Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні ЗНУ, кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, 2021 р.

В кваліфікаційній роботі узагальнено теоретично-методичні засади управління кредитним портфелем комерційного банку шляхом моніторингу та аналізу його структури; проведено аналіз активів та пасивів АТ «Райффайзен Банк Аваль»; проаналізовано кредитний портфель банку; запропоновано шляхи вдосконалення управління кредитним портфелем банку АТ «Райффайзен Банк Аваль» шляхом мінімізації кредитного ризику та збільшення процентних доходів.

Ключові слова: КРЕДИТНИЙ ПОРТФЕЛЬ, АКТИВИ, ПАСИВИ, РИЗИК, БАНК, ДОХІДНІСТЬ, ПРИБУТКОВІСТЬ, УПРАВЛІННЯ, ОПТИМІЗАЦІЯ, СТРУКТУРА, КРЕДИТ.

ABSTRACT

Bilov D.O. Credit portfolio management of a commercial bank in the context of financial efficiency. The quality of the robot for the level of education of the master of specialty 072 - Finance, bank on the right and insurance, science certificate V.V. Fatyukha, Scientific Research Institute of Science Yu.M. Potebny ZNU, Department of Information Economy, Department of Economics and Finance, 2021 p. In high-quality robots, the theoretical and methodical ambush of managing the credit portfolio of a commercial bank by way of monitoring and analyzing the structure is considered; an analysis of the assets and passives of AT

"Raiffeisen Bank Aval" was carried out; the bank's loan portfolio was analyzed; The way of thoroughly managing the loan portfolio has been proposed to the AT "Raiffeisen Bank Aval" by way of minimizing the credit risk and increasing the interest income.

Key words: CREDIT PORTFOLIO, ASSETS, PASIVI, RIZIK, BANK, DOCHIDNIS, PRIBUTKOVIS, MANAGEMENT, OPTIMIZATSIYA, STRUCTURE, CREDIT.

АННОТАЦИЯ

Белов Д.А. Управление кредитным портфелем коммерческого банка в контексте денежной эффективности.

Квалификационная работа на получение степени высшего образования магистра специальности 072 – Финансы, банковское дело и страхование, научный руководитель В.В. Фатюха, Инженерный учебно-научный институт им. Ю.М. Потебни ЗНУ, кафедра информационной экономики, предпринимательства и финансов, 2021.

В квалификационной работе обобщены теоретически-методические основы управления кредитным портфелем коммерческого банка путем мониторинга и анализа его структуры; проведен анализ активов и пассивов АО Райффайзен Банк Аваль; проанализирован кредитный портфель банка; предложены пути совершенствования управления кредитным портфелем банка АО Райффайзен Банк Аваль путем минимизации кредитного риска и увеличения процентных доходов.

Ключевые слова: КРЕДИТНЫЙ ПОРТФЕЛЬ, АКТИВЫ, ПАСИВЫ, РИСК, БАНК, ДОХОДНОСТЬ, ПРИБЫЛЬНОСТЬ, УПРАВЛЕНИЕ, ОПТИМИЗАЦИЯ, СТРУКТУРА, КРЕДИТ

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ	11
1.1. Економічна сутність кредитного портфелю комерційного банку	11
1.2. Методи управління кредитним портфелем комерційного банку в контексті фінансової ефективності	20
1.1. Аналіз сучасного стану банківської системи України	29
Висновки до 1 розділу	38
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ»	39
2.1. Економічно-організаційна характеристика АТ «Райффайзен Банк Аваль»	39
2.2. Аналіз фінансового стану банку «Райффайзен Банк Аваль»	48
2.3. Аналіз кредитного портфеля АТ «Райффайзен Банк Аваль»	65
Висновки до 2 розділу	80
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ» В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ	82
3.1. Загальні методи вдосконалення управління кредитним портфелем АТ «Райффайзен Банк Аваль»	82
3.2. Шляхи оптимізації кредитного ризику АТ Райффайзен банк Аваль» в контексті фінансової ефективності	90
Висновки до 3 розділу	99
ВИСНОВКИ	101
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	105
ДОДАТКИ	110

ВСТУП

Актуальність теми. Кредитування – головний вид діяльності комерційного банку. Саме кредитні операції дають банку можливість отримувати найбільшу суму доходів за умови правильної та раціональної кредитної політики. Ефективність кредитної політики, що проводиться комерційними банками, залежить від якості сформованого кредитного портфеля. У сучасних умовах розвитку банківської справи якість кредитного портфеля стає визначальною для ефективного функціонування банку. Зі світової практики банківської справи відомо, що якщо частка поганих активів в активах перевищує 7%, то майбутнє банку є проблематичним. Тому банки мають шляхом запровадження комплексу організаційних та технологічних заходів управління кредитним портфелем досягати адекватного рівня його якості. Дуже важливим джерелом забезпечення виробництва необхідними грошовими ресурсами в Україні досі є банківський кредит, який у свою чергу є дуже важливим у стимулюванні відтворювальних процесів економіки країни. Саме банківський кредит допомагає з'являтися новим та розвиватися вже існуючим підприємствам, збільшувати кількості робочих місць, будувати об'єкти соціального та культурного призначення. Таким чином саме ефективна кредитна політика комерційних банків забезпечує економічну стабільність в країні.

Для успішного кредитування та підвищення дохідності кредитних операцій, банки мають впроваджувати зрозумілу та гнучку систему управління власним кредитним портфелем. Формування якісного кредитного портфелю є одним з першочергових завдань українських банків, у тому числі, аналізованого банку АТ «Райффайзен Банк Аваль».

Актуальність теми управління кредитним портфелем банку привертає велику увагу багатьох іноземних та вітчизняних вчених, серед яких можна виділити О.Д. Вовчак, О.І. Лаврушина, А.М. Мороза, В.С. Потлатюка, Л.О.

Примостки, І.В. Сала, Т.А. Васильєвої, З.М. Васильченко, Г. Таскі, О. Куценко, С.Івасів та інших.

Ці та інші фахівці у своїх роботах розглядають різні проблеми формування та моніторингу кредитного портфеля, наводять класифікаційні ознаки кредитів та їх ризиків, висвітлюють актуальні аспекти кредитних операцій комерційних банків тощо. Однак нестабільна економічна ситуація, що, на мою думку, пов'язана з COVID-19 дає нові виклики та вимагає подальшого вирішення проблем пов'язаних з управлінням та якістю кредитного портфеля українських комерційних банків.

Метою магістерської роботи є аналіз теоретично-методологічних засад управління кредитним портфелем банку, розгляд методик його аналізу та розробка рекомендацій, щодо удосконалення механізму управління кредитним портфелем в контексті фінансової ефективності.

Відповідно до поставленої мети основними завданнями магістерської роботи є:

- дослідити теоретичні засади кредитного портфелю комерційного банку, надати його характеристику та класифікацію;
- розглянути теоретичні аспекти управління кредитним портфелем банку, аналіз його якості;
- дослідити сучасний стан банківської системи України ;
- надати економічно-організаційну характеристику АТ «Райффайзен Банк Аваль»;
- провести аналіз фінансово-господарського стану банку;
- проаналізувати кредитний портфель АТ «Райффайзен Банк Аваль»;
- запропонувати шляхи вдосконалення управління кредитним портфелем банку;
- проаналізувати кредитний ризик банку та запропонувати шляхи зменшення кредитного ризику.

Об'єкт дослідження: процес управління та моніторингу кредитного портфеля банку.

Предметом дослідження є кредитний портфель банку.

Методи дослідження. У процесі виконання магістерської роботи для вирішення сформульованих завдань, були використані загальнонаукові методи та прийоми наукового пізнання, а саме: узагальнення та логічний аналіз, методи індукції, дедукції, методи аналізу, зокрема вертикального та горизонтального, методи порівняння, групування та узагальнення, статистичне порівняння, методи фінансового та економічного аналізу (для аналізу та оцінки кредитного портфеля банку), абстрактно-логічний метод для визначення шляхів удосконалення механізму управління кредитним портфелем комерційного банку та його оптимізації. В роботі для наочності аналітичного матеріалу було використано графічний і табличний методи.

Інформаційна база дослідження: законодавчі та нормативно-правові акти з питань регулювання кредитних відносин, офіційні статистичні матеріали Національного банку України, Державної служби статистики України, Міністерства Фінансів, звіти науково-дослідних центрів та установ, фінансова звітність АТ «Райффайзен Банк Аваль», монографічні дослідження, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних вчених, періодичні видання, інформаційно-аналітичні бюлетені, навчально-методична література, наукові дослідження та публікації з питань управління кредитним портфелем банків та електронні ресурси мережі Internet.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

- *удосконалено:*

науково-методологічний підхід до управління кредитним портфелем АТ «Райффайзен Банк Аваль», який заснований на аналізі коефіцієнтів та нормативів кредитного портфелю, та націлений на зменшення кредитного ризику задля збільшення дохідності банку;

- *набуло подальшого розвитку:*

методика аналізу кредитного ризику АТ «Райффайзен Банк Аваль», використання якої дало змогу спрогнозувати зменшення кредитного ризику за допомогою наведених пропозицій.

Практичне значення магістерської роботи полягає у розробці пропозицій, теоретичних узагальнень та рекомендацій, щодо зменшення кредитного ризику АТ «Райффайзен Банк Аваль», які можуть бути використані для удосконалення кредитного портфеля банку, що у свою чергу збільшить дохідність.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження були представлені в тезах-доповідях на тему «Вдосконалення методів мінімізації фінансових ризиків банку» на Міжнародній науково-практичній конференції Інженерного навально-наукового інституту ЗНУ «Європейський вектор модернізації інженерної та економіко-управлінської освіти в умовах сталого розвитку промислового регіону».

Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи складає 112 сторінок. Кваліфікаційна робота магістра містить 27 таблиць, 36 рисунків. Список використаних джерел налічує 52 найменування. Робота також містить 3 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

1.1. Економічна сутність кредитного портфелю комерційного банку

Одним з найважливіших видів діяльності комерційних банків є кредитування, оскільки прибутковість та стійкий фінансовий стан комерційного банку залежить саме від результатів кредитування. Вагому роль у фінансуванні розвитку ринкової економіки відіграють банківські позики, бо саме вони задовольняють тимчасові потреби деяких підприємств у додаткових фондах через їх тимчасовий надлишок в інших.

Кредитний портфель (credit portfolio) – сукупність усіх банківських позик, що структуровані за певними параметрами відповідно до завдань визначеної банком кредитної політики. Обсяг кредитного портфелю оцінюється за балансовою вартістю всіх кредитів банку, в т.ч. прострочених, пролонгованих і сумнівних. У структурі балансу банку кредитний портфель розглядається як єдине ціле та складова частина активів банку, яка має свій рівень дохідності та відповідний рівень ризику.[1]

Також існує багато інших підходів різних науковців щодо тлумачення поняття «кредитний портфель», деякі з яких наведені в таблиці 1.1.

Отже, проаналізувавши поняття інших науковців, можна зробити такі висновки. Загалом кредитний портфель - це сукупність усіх кредитів які банк надав з метою одержання доходу в майбутньому.

Обсяг і структура кредитного портфелю банку визначаються такими чинниками: розмір банку (капіталу); правила регулювання банківської діяльності; офіційна кредитна політика банку; досвід і кваліфікація менеджерів; рівень дохідності різних напрямів розміщення коштів.

Таблиця 1.1

Визначення поняття «кредитний портфель» з точки зору різних авторів

№	Автор	Визначення
1.	Примостка Л.О. [2]	Кредитний портфель — це сукупність усіх кредитів, наданих банком для одержання доходів.
2.	В.Я. Вовк, О.В. Хмеленко [3]	Кредитний портфель – це сукупність кредитів, наданих банком на певну дату з метою одержання доходу у вигляді відсотків.
3.	Калініченко Л.Л., Горбунова Т. [4]	Під кредитним портфелем слід розуміти сукупність кредитів структурованих за терміном, валютою, ступенем ризику з метою отримання доходності наданих банком усім суб'єктам господарювання різних галузей економіки з метою отримання прибутку.
4.	Степаненко К. Р. [5]	Кредитний портфель – це інструмент управління активними операціями банку, метою здійснення яких є підвищення прибутку, ефективності діяльності, що досягається шляхом надання позичок за різними напрямками кредитування з урахуванням вимог кредитної політики банку та органів банківського нагляду
5.	Гурвич В. А. [6]	Під кредитним портфелем комерційного банку розуміють сукупність вимог банку по кредитах, які класифіковані по критеріях, пов'язаних з різними чинниками кредитних ризиків або способами захисту від нього.

Структура кредитного портфелю банку залежить від суб'єктів кредитування (юридичні та фізичні особи); стану обслуговування боргу (високий, добрий, задовільний, слабкий, незадовільний); класу боржника (клас боржника – юридичної особи (від 1 до 9) визначається в залежності від

отриманого значення інтегрального показника фінансового стану боржника з урахуванням величини підприємства); категорії якості кредиту (від I до V, з урахуванням стану обслуговування боргу та класу боржника – юридичної особи); показника ризику кредиту, який залежить від фактичних значень інтегрального показника фінансового стану боржника-юридичної особи, коефіцієнта покриття боргу, якості менеджменту боржника – юридичної особи, ринків збуту продукції, наявності бізнес-планів, рейтингів боржника – юридичної особи та інших подій та обставин, що можуть вплинути на своєчасність та повноту погашення боргу; видів економічної діяльності; валюти кредитування; строків кредитування тощо. [1]

Важливим фактором впливу на структуру кредитного портфеля комерційного банку є прийняття нових нормативних документів Національним банком України щодо проведення кредитних операцій та внесення змін до діючої нормативної бази [8, с. 89].

Щодо конкурентоспроможності кредитного портфелю банку, то на неї впливають: ризиковість, ліквідність, дохідність, швидкість відновлення та ступінь оновлення кредитного портфелю. Побудова ефективної системи кредитування найчастіше залежить від кредитного портфеля сформованого банком, що є сукупністю всіх позик цього банку, які за певними параметрами згруповані.

Дуже важливим процесом для комерційних банків є формування кредитного портфелю, бо саме кредитні операції, одні з найбільш прибуткових для комерційних банків, однак вони ж є й найбільш ризикованими. Що до формування кредитного портфелю, то на останній впливають як зовнішні фактори, так і внутрішні. Більш детально розглянемо фактори на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Фактори впливу на формування кредитного портфеля

Що до внутрішніх факторів, то вони являють собою фактори які впливають на формування кредитного портфеля, що залежать від діяльності керівництва комерційних банків. Основними факторами впливу на структуру та обсяг кредитного портфеля є: «розмір банку (капіталу); правила регулювання банківської діяльності; офіційна кредитна політика банку; досвід і кваліфікація менеджерів; рівень дохідності різних напрямів розміщення коштів» [7].

Важливим фактором впливу на структуру кредитного портфеля комерційного банку є прийняття нових нормативних документів Національним банком України щодо проведення кредитних операцій та внесення змін до діючої нормативної бази [8]. У них встановлені правила, які обмежують та регулюють кредитні операції комерційних банків.

Також на формування кредитного портфеля впливає загальний стан усієї банківської системи країни та конкурентоспроможність комерційних банків.

За високого рівня конкуренції, банки мають підтримувати відсоткові ставки кредитів на рівні, який задовольнив би позичальників, при цьому

приносить би дохід банку. Саме тому, для становлення відсоткових ставок за кредитами, необхідно брати до уваги рівень ставок у конкурентів.

При формуванні кредитного портфелю, комерційні банки звертають увагу в першу чергу, на кредити які приносять максимальний дохід за мінімальними ризиками. Для цього необхідно комерційним банкам в першу чергу слідкувати за факторами, що впливають на формування та регулювання кредитного портфелю, аналізувати ці фактори, та реагувати на їх зміни.

Важливою умовою успішного управління кредитним портфелем банку є вміння ефективно і регулярно проводити процедури планування кредитної діяльності з урахуванням всієї системи управління: планування, організації, аналізу, контролю і регулювання.

Показник ризику кредитного портфеля банку знаходять як відношення розрахункового значення резерву під нестандартну заборгованість за кредитними операціями банку до вартості всього кредитного портфеля (у відсотках)

$$IR = \frac{R}{V} \cdot 100, \quad (1.1.)$$

Де, IR – показник ризику кредитного портфеля; R – розрахункове значення резерву під нестандартну заборгованість за кредитними операціями банку; V – обсяг кредитного портфеля банку.

Ризик кредитного портфеля найадекватніше оцінюється через розрахункове значення резерву під нестандартну заборгованість за кредитними операціями банку, тобто частини резерву, розрахованої за кредитами категорій: під контролем, субстандартні, сумнівні, безнадійні.

Можна сказати, що цей показник відображає якусь суму, яку банк, з високою ймовірністю, недоотримає. Для розрахунку найчастіше використовують данні фінансової звітності комерційних банків.

Структура та обсяг кредитного портфелю комерційного банку можна визначити такими чинниками:

1. розмір банку (капіталу);
2. правила регулювання банківської діяльності;
3. офіційна кредитна політика банку;
4. досвід і кваліфікація менеджерів;
5. рівень дохідності різних напрямків розміщення коштів [9].

Капітал банку, частіше за все, впливає на загальний обсяг залучених та запозичених коштів, а тому і на обсяг кредитних ресурсів комерційного банку. Також величиною капіталу комерційного банку, визначається максимальний розмір окремої позики. Капітал банку використовується при встановленні лімітів та обмежень у процесі регулювання кредитної діяльності банків.

Метою кредитної політики будь-якого комерційного банку є прибуткове розміщення пасивів, банку в кредитні продукти, при одночасному підтриманні певного рівня якості кредитного портфеля комерційного банку. У свою чергу на якість кредитного портфеля впливає рівень поточної проблемної та простроченої позичкової заборгованості. Прострочена заборгованість, це та, яка була не погашена в термін, та у якій не були виконані зобов'язання позичальника за кредитами. Заборгованість у якій є ознаки прямих або непрямих проблем в обслуговуванні кредиту позичальником а також у якій є проблеми з своєчасним виконанням зобов'язань перед банком кредитором, називають проблемною заборгованістю. Відповідно, для збільшення якості кредитного портфелю банку необхідно зменшувати частку проблемної та простроченої заборгованості.

Забезпечений кредит, який буде погашений у встановлений термін без виникнення проблем і труднощів у позичальників, називається якісним кредитом. Тому комерційним банкам в першу чергу, необхідно дотримувати баланс між прибутковістю і ризиком [10].

Надалі вважаємо необхідним розглянути методи управління кредитним ризиком, вони поділяються на дві великі групи. До першої, належать методи управління кредитним ризиком на рівні окремої позики, а саме:

- аналіз кредитоспроможності позичальника;
- аналіз та оцінка кредиту;
- структурування позики;
- документування кредитних операцій;
- контроль за наданим кредитом та станом застави.

Важливою складовою цих методів, є їх послідовне застосування, бо вони являють собою етапи процесу кредитування. При цьому, якщо перед кредитним співробітником є завдання мінімізації кредитного ризику на кожному етапі, то правомірно розглядати кредитування як методи управління ризиком окремої позики.

До другої групи належать методи управління кредитним ризиком на рівні кредитного портфеля банку:

- диверсифікація;
- лімітування;
- створення резервів для відшкодування втрат за кредитними операціями комерційних банків.

Вивчення кредитоспроможності позичальника, на даному етапі розвитку банківської системи, має вагомим значення для мінімізації кредитних ризиків. Так, у сучасних умовах єдиних методів оцінки кредитоспроможності позичальника не існує, тому комерційні банки розробляють свої методи, або використовують методи, запропоновані НБУ. При цьому НБУ не забороняє банкам самостійно встановлювати додаткові критерії аналізу фінансового стану позичальника, що підвищують вимоги до показників з метою адекватної оцінки кредитних ризиків і належного контролю за ними. Так у таблиці 1.2. можемо бачити методики деяких найбільших банків України.

Таблиця 1.2

Методики визначення кредитоспроможності позичальника комерційними банками України

Назва комерційного банку	Методика визначення кредитоспроможності
ПАТ «АКБ «КИЇВ»	Бально-рейтингові методи (аналіз показників, кредитний скоринг, рейтинговий метод)
ПАТ «Укрсоцбанк»	Рейтингові методи оцінки кредитоспроможності позичальника
АТ «Ощадбанк»	Бально-рейтингові методи
ПАТ «Мегабанк»	Бально-рейтингові методи з коригуванням на ділову репутацію позичальника
ПАТ КБ «ПриватБанк»	Рейтингові методи оцінки кредитоспроможності позичальника
ПАТ «Промінвестбанк»	Бально-рейтингові методи на основі кількісної оцінки фінансового стану та якісного аналізу ризиків
ПАТ АБ «Укргазбанк»	Бально-рейтингові методи в залежності від типу позичальника (рейтинговий метод - для суб'єктів малого підприємництва; аналіз показників, кредитний скоринг, прогнозування – для юридичних осіб)
ПАТ «Райфайзен Банк «Аваль»	Бально-рейтингові методи з врахуванням об'єктивних та додаткових факторів діяльності підприємства (специфіка діяльності, наявність нерухомості,)
ПАТ «УкрСиббанк»	Бально-рейтингові методи, прогнозування
ПАТ КБ «Правекс-банк»	Бально-рейтингові методи оцінки кредитоспроможності позичальника. Особлива увага приділяється оцінці вартості забезпечення за кредитною угодою

Отже, методи, які застосовуються в практиці вітчизняних банків непогано оцінюють фінансові показники, однак є суттєві проблеми з ефективним використанням якісних характеристик позичальника при оцінці його діяльності, які не мають кількісного вираження (характеристика бізнесу, ринкова позиція позичальника, ділова репутація та ін.), і ці проблеми можуть впливати як на якість так и на склад кредитного портфеля.

Також, склад та якість кредитного портфеля залежить від організації кредитної політики в банку. Організаційна структура кредитної функції в кожному конкретному банку має свої особливості, що визначаються розмірами, можливостями банку, а також потребами клієнтів. У великих банках організаційна структура складається з кількох департаментів, які включають розгалужену мережу відділів, секторів, економічних рад тощо.

Ці структурні підрозділи спеціалізуються на виконанні певних функцій кредитної процедури, наприклад, відділ галузевого аналізу, відділ кредитної політики, відділ кредитних продуктів, відділ кредитної документації, відділ економічних прогнозів, відділення з розгляду кредитного процесу тощо. У невеликих банках виконання всіх функцій сконцентровано в кількох структурних підрозділах. Так деякі банки України мають документально зафіксовану кредитну політику, але такий документ наразі не є обов'язковим в країні і тому основна діяльність комерційних банків значною мірою регулюється НБУ, обмежуючи формування власної кредитної політики для більшості банків. Однак нестабільність економіки в країні не сприяє виконанню довгострокових планів та завдань комерційних банків, і тому розробка кредитної політики як офіційного документа є складним завданням для невеликих комерційних банків.

Отже, для ефективності роботи комерційних банків з точки зору кредитної політики, остання повинна визначати загальні поняття кредитного портфеля, при цьому охоплюючи такі завдання як:

- окреслення обсягу вільних кредитних ресурсів;
- диверсифікація ризику та раціоналізація використання кредитного портфеля, тобто встановлення деяких лімітів на придбання кредитів і розподіл кредитів за різними напрямками;
- урахування галузевих і регіональних особливостей ведення бізнесу а також економічної складової країни;
- з'ясування складу кредитного портфеля;

- дотримання допустимого рівня концентрації кредиту по окремих позичальниках і галузях.

В умовах жорсткої конкуренції на ринку банківських послуг важливим є удосконалення напрямів управління кредитним портфелем, при цьому необхідним є постійний аналіз кредитної політики комерційного банку, для підтримання та підвищення якості та ефективності кредитної політики банку, що допоможе зміцнювати фінансову надійність, вчасно регулювати на зміни показників кредитування, в тому числі і негативні.

1.2 Методи управління кредитним портфелем комерційного банку в контексті фінансової ефективності

Кредитна політика комерційного банку визначається як сукупність певних дій і заходів, котрі виконує комерційний банк, головною метою яких виступає розв'язання стратегічних та тактичних завдань, в основу яких покладено мікроекономічні, макроекономічні, регіональні і галузеві чинники в галузі оптимізації дохідності кредитних операцій та можливого кредитного ризику. Необхідність формування обґрунтованої та ефективної кредитної політики кожним комерційним банком за сучасних економічних умов пов'язана, перш за все, з важливістю активізації позитивного впливу кредитних відносин на обсяг та структуру грошової маси в країні і, як наслідок, на стабільність грошової одиниці, а по-друге, із забезпеченням потреби в додаткових джерелах фінансування розширеного відтворення .

Управління кредитним портфелем банку має за мету балансування та стримування ризику всього портфеля, контролювати структуру кредитного ризику, що притаманний тим чи іншим ринкам, клієнтам, позичковим інструментам, кредитам та умовам діяльності [12, с. 71].

Етапи управління кредитним портфелем комерційного банку представлено на рис. 1. 2. [44].

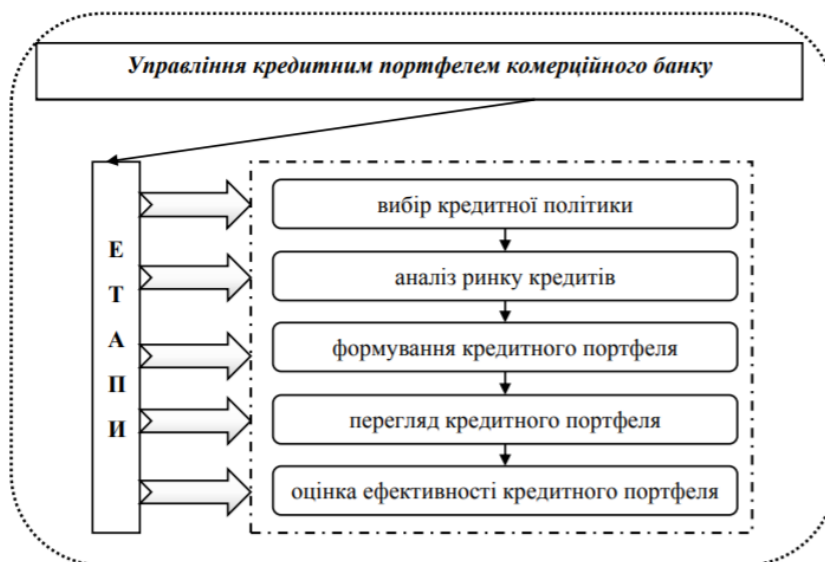

Рис. 1.2. Етапи управління кредитним портфелем банку

На основі управління якістю портфеля ґрунтується його оцінка на постійній основі і управління ліквідністю, ризиком і прибутковістю, які працюють як єдина система. Аналіз кредитного портфелю банку є невід’ємною частиною кредитної політики банку, аналіз допомагає виконувати функції контролю та управління кредитним портфелем. За допомогою управління кредитним портфелем банк може стримувати та збалансовувати ризик усього портфеля, який притаманний різним ринкам, клієнтам, кредитам та позиковим інструментам тощо.

Методи управління кредитним портфелем (таблиця 1.3.) розглядають в три рівня, перший рівень – на рівні банку, на другому рівні знаходиться рівень кредитного портфеля, останнім рівнем є рівень окремої позички [13].

Таблиця 1.3

Методи управління кредитним портфелем

№	Рівень	Методи управління
1	На рівні банку	Економічні показники, авторизація
2	На рівні кредитного портфеля	Диверсифікація, лімітування, створення резервів, страхування, продаж кредитів, сек’юритизація
3	На рівні окремої позички	Позички, аналіз кредитоспроможності позичальника, аналіз та оцінка кредиту

Будь-яке управління, в тому числі й управління кредитною діяльністю базується на результатах аналізу. Аналіз діяльності банків — це комплексне вивчення комерційної або іншої діяльності окремих банків, їх угруповань або банківської системи в цілому, яке полягає в пошуку необхідної інформації, їх обробці та економічній інтерпретації отриманих результатів з метою прийняття управлінських рішень [14, с. 125]. Основною метою аналізу діяльності банку є пошук резервів підвищення ефективності роботи банківської установи, максимізація його прибутку за мінімізації ризику. Отже для того, щоб управління було ефективним, управлінські рішення повинні ґрунтуватись на результатах аналізу.

Аналіз кредитної діяльності банку передбачає вирішення таких завдань:

- визначення ступеня та типу концентрації ризику кредитного портфеля, його відповідності зовнішньому покриттю і достатності створених резервів покриття фактичних і потенційних збитків;
- оцінка адекватності кредитного ризику сумі очікуваного прибутку;
- визначення кредитоспроможності позичальників з метою зниження кредитного ризику;
- визначення ефективності кредитних операцій, що дає змогу вибрати доцільний варіант розміщення ресурсів.

Аналіз кредитних операцій доцільно проводити в такій послідовності:

- оцінюються масштаби кредитної діяльності банку порівняно з попередніми періодами та іншими банками;
- аналізується рух кредитів;
- розраховується оборотність кредитів;
- визначається рівень диверсифікації кредитних вкладень, який дає змогу максимально знизити ризик неповернення позики;
- оцінюється повернення позик;

- проводиться кількісна оцінка структури кредитного портфеля залежно від різних класифікаційних ознак;
- виявляється якість кредитного портфеля з погляду ризику і рівня забезпеченості кредитів;
- аналізується дохідність та ефективність кредитних операцій [14,с.146].

Сьогодні для банку є важливим ефективно контролювати та управляти кредитною діяльністю, а саме оцінкою кредитного портфеля, бо саме кредитна діяльність приносить більшу кількість прибутку банку. Великою проблемою для банку, та в цілому банків України, в час коронакризи та складної економічної ситуації, є проблемна заборгованість у кредитному портфелю банку. Тому основною задачею банку є виявлення рівня цієї заборгованості, бо такі кредити створюють загрозову ситуацію для банку, потребують значних резервів для страхування можливих втрат у майбутньому та мають всі шанси потрапити до безнадійної заборгованості.

За для цього банку необхідно створювати резерви на випадок відшкодування можливих витрат за основним боргом за видами наданих кредитів у іноземній та національній валюті, у тому числі за наданими депозитами, кредитами іншим банкам, суб'єктам господарювання тощо.

Для проведення ефективної кредитної політики потрібен комплексний методичний підхід до оцінки якості кредитного портфеля банку. Всі способи оцінки якості кредитного портфеля відрізняються методами і формами оцінки, які ґрунтуються на персональному досвіді кредитного експерта. На рис. 1.3. згруповано основні методичні підходи до оцінки якості кредитного портфеля банку [15].

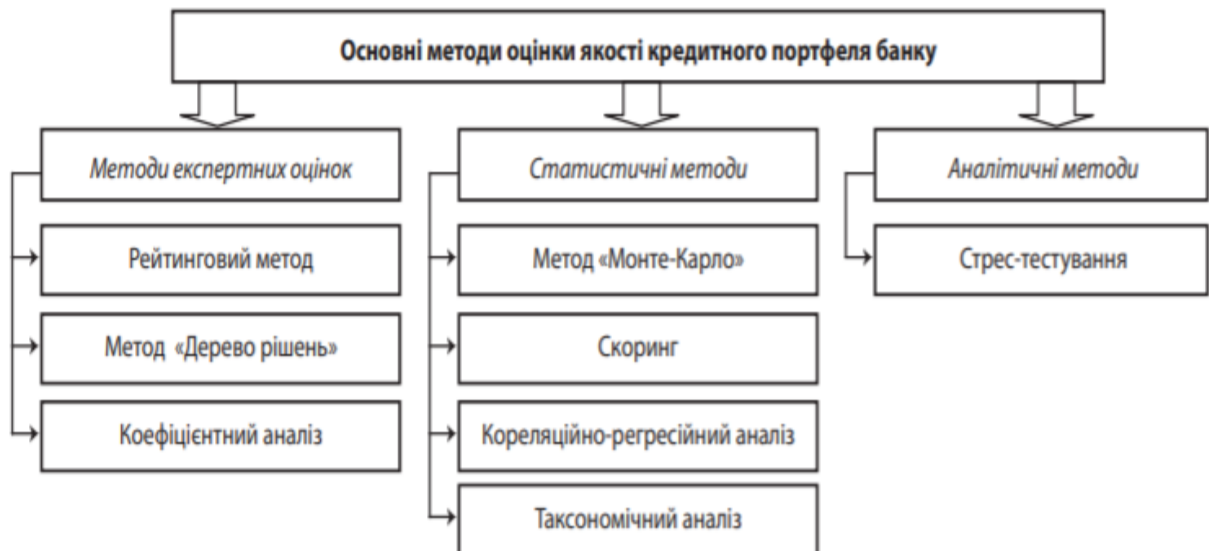

Рис. 1.3. Методичні підходи до оцінки якості кредитного портфеля банку

Також, щоб виявити резерви підвищення ефективності кредитної діяльності банку за умови запланованої прибутковості та допустимого рівня ризику банку необхідно проводити аналіз кредитного портфеля, який здійснюється в таких двох напрямках:

- першим напрямком є структурний аналіз, аналіз динаміки кредитного портфеля. Такий аналіз здійснюється за допомогою вертикального та горизонтального аналізу за такими параметрами як види кредитних продуктів, вид і рівень забезпечення, рівень ризику тощо;
- другим напрямком є якісний аналіз кредитного портфеля, який виконується за допомогою коефіцієнтів. Коефіцієнти аналізу кредитного портфеля можна поділити на дві групи, перші показники ризику кредитного портфеля банку, другі є показниками дохідності кредитних операцій.

Надалі, ми пропонуємо алгоритм проведення аналізу кредитної діяльності банку (рис. 1.4.) [18, с. 474]. Аналіз кредитної діяльності банку доцільно починати з визначення місця, яке посідають кредитні операції в загальному обсязі активів банку, тобто необхідно дати узагальнюючу оцінку масштабів кредитної діяльності. Для цього розраховується коефіцієнт питомої ваги кредитів у загальних активах банку за формулою:

$$\text{Чк. о} = \frac{\text{Середні кредитні вкладення}}{\text{Середні активи}} \quad (1.2.)$$

Цей показник може бути розрахований як у цілому за аналізований період, так і на якусь певну дату, тобто на початок, чи кінець періоду. Він показує частку кредитних операцій у загальних активах банку і характеризує кредитну активність банку. Банк, який занадто перевантажений позиками, має високий коефіцієнт питомої ваги позик у загальних активах. Показник понад 65 % вважається високим [20, с. 174]. На рис. 1.4. зображено алгоритм поетапного аналізу кредитної діяльності банку

Ліквідні банки мають нижчий рівень цього коефіцієнта, але більшу частку коштів у короткострокових коштах грошового ринку та в інвестиційних цінних паперах, які, у свою чергу, можуть легко конвертуватися в грошові кошти, які потім можуть бути видані у формі позик.

Наступним етапом аналізу кредитних операцій є визначення темпів зростання та приросту кредитних вкладень. Темп зростання визначається як співвідношення суми кредитних вкладень на кінець звітного періоду та суми на початок періоду:

$$\text{Ізрост} = \frac{\text{Кредитні вкладення на кінець періоду}}{\text{Кредитні вкладення на початок періоду}} \quad (1.3.)$$

Темп приросту кредитних вкладень розраховується за формулою:

$$\text{Ік. вкл.} = \frac{\text{Кредитні вкладення на кінець періоду} - \text{Кредитні вкладення на початок періоду}}{\text{Кредитні вкладення на початок періоду}} \quad (1.4.)$$

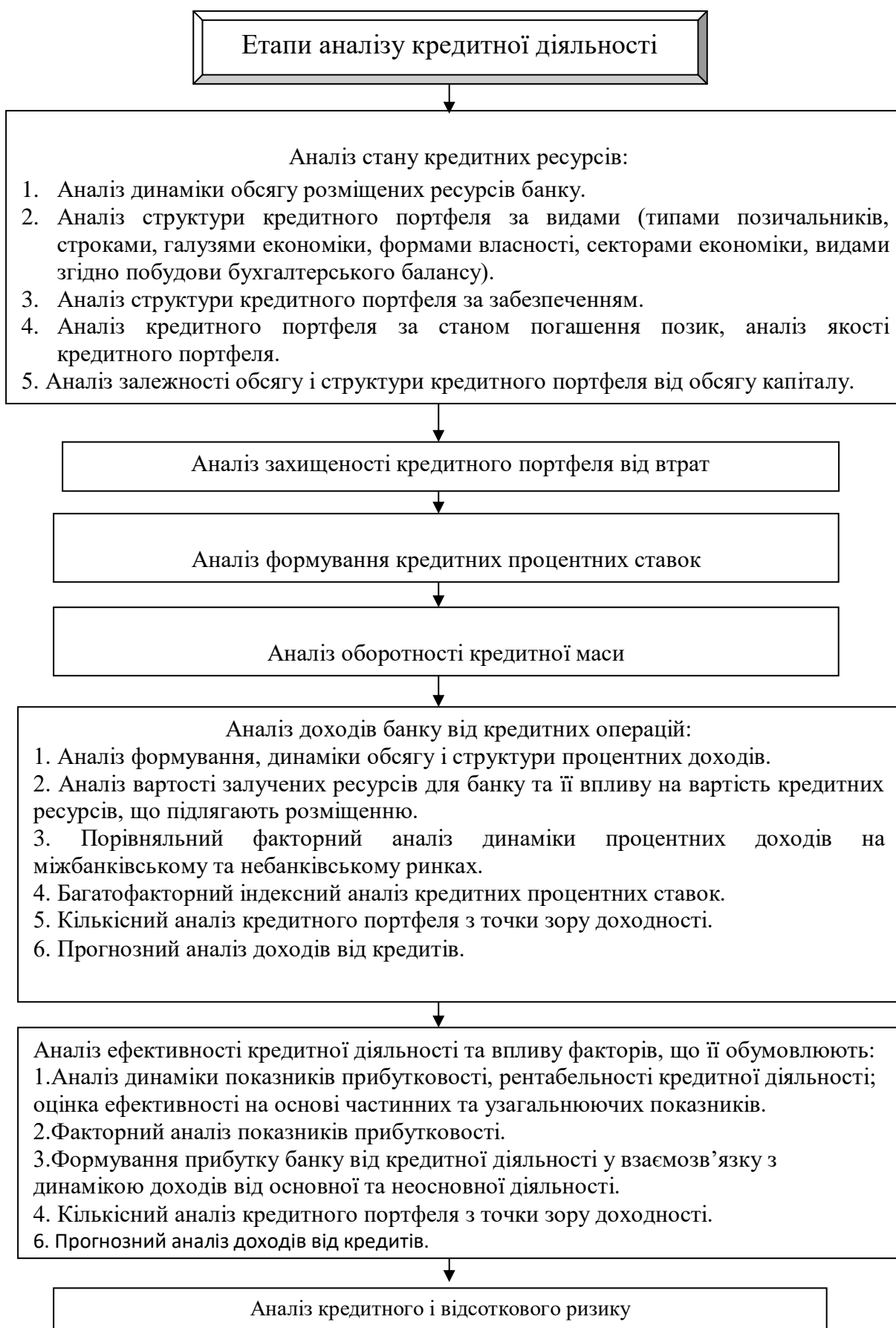

Рис. 1.4. Алгоритм поетапного аналізу кредитної діяльності банку

Аналіз руху кредитів банку передбачає вивчення фінансової звітності, з якої можна визначити питому вагу нових кредитів відносно залишку позикової заборгованості на кінець звітного періоду (коефіцієнт надання), коефіцієнт погашення кредитів за звітний період, співвідношення дебетових та кредитових оборотів, достатність резерву на можливі втрати за позиками, розмір прострочених відсотків [19, с. 201].

Коефіцієнт надання розраховується за формулою:

$$K_{над.} = \frac{\text{Кредити, надані протягом звітного періоду}}{\text{Залишок заборгованості на кінець звітного періоду}} \quad (1.5.)$$

За допомогою цього показника визначають, скільки кредитів залишилося не погашеними з виданих у минулому звітному періоді. Той самий показник можна розрахувати і в розрізі короткострокових та довгострокових позик.

Зазначений показник, навіть у разі несвоєчасного відображення банком фактів простроченої заборгованості, наявності високої питомої ваги пролонгованих позик у кредитному портфелі банку, відбиває, яка сума залишків позикової заборгованості банку не має руху та переходить з кварталу в квартал [18, с. 117].

У такий самий спосіб можна розрахувати коефіцієнт погашення кредитів ($K_{пог.}$). Цей показник визначається як співвідношення суми погашених у звітному періоді позик до загальної суми залишку позикової заборгованості на початок періоду та суми щойно виданих кредитів:

$$K_{пог.} = \frac{\text{Позики, погашені протягом звітного періоду}}{\text{Залишок кредитної заборгованості на початок періоду} + \text{Щойно видані кредити у звітному періоді}} \quad (1.6.)$$

Другий показник доповнює перший і дає змогу по-новому трактувати отримані результати. Якщо перший показник свідчить про обмеження

комерційним банком розміру щойно виданих кредитів, то другий — про низьку питому вагу погашення раніше виданих кредитів до звітного періоду.

Аналіз диверсифікації кредитних вкладень. З метою зниження ризику втрат потрібен більш глибокий аналіз кредитного портфеля з погляду диверсифікації кредитних вкладень. Диверсифікація позик як засіб захисту від кредитного ризику буває портфельною, географічною та галузевою [20, с. 288]. Портфельна диверсифікація являє собою розподіл позикових грошових коштів між різними суб'єктами (юридичними та фізичними особами). Чим більшій кількості позичальників буде надано для тимчасового використання позиковий капітал конкретного банку, за інших рівних умов, тим меншим буде ступінь ризику неповернення боргу, оскільки ймовірність банкрутства багатьох позичальників значно нижча ймовірності банкрутства одного чи кількох позичальників [21, с. 41].

Аналіз портфельної диверсифікації кредитних вкладень здійснюється на основі визначення нормативу максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7), нормативу великих кредитних ризиків (Н8), питомої ваги великих кредитів у загальній сумі заборгованості, кількості великих кредитів та їх середнього розміру. Національний банк України пропонує розрахувати норматив максимального кредитного ризику на одного контрагента за такою формулою:

$$H7 = \frac{\text{Сума балансових та позабалансових вимог банку на одного контрагента}}{\text{Капітал банку}} \quad (1.7.)$$

Значення цього показника не повинно перевищувати 25 %. Якщо сума на одного контрагента перевищує 10 % власних коштів банку, то такий кредит вважається «великим». Загальний залишок заборгованості за всіма великими кредитами, виданими банком з урахуванням позабалансових зобов'язань, не повинен перевищувати восьмикратного розміру власних коштів банку. Це співвідношення контролюється за допомогою нормативу великих кредитних ризиків (Н8) за такою формулою:

$$H8 = \frac{\text{Сума великих кредитів}}{\text{Капітал банку}} \quad (1.8.)$$

Якщо сума всіх великих кредитів перевищує восьмикратний розмір власних коштів не більше ніж на 50 %, то вимоги до платоспроможності подвоюються (16 %), а якщо більше ніж на 50 %, то вимоги потроюються (24 %) [19].

Аналіз дає змогу зробити такі висновки про рівень диверсифікації кредитних вкладень. Поліпшення диверсифікації характеризується збільшенням кількості великих кредитів за зниження їх питомої ваги в загальній сумі кредитних вкладень і зменшенням середнього розміру великого кредиту. Зниження кількості великих кредитів за незмінної або зростаючої питомої ваги фактичної величини, а також середнього розміру говорить про недостатню роботу банку щодо диверсифікації кредитних вкладень, збільшує ризик неповернення позики і можливості виникнення дефіциту ліквідних коштів. З метою підвищення ліквідності слід дотримуватись відмінного від нормального рівня граничної суми великих кредитів. При цьому треба виходити з того, що заборгованість за великими кредитами не повинна перевищувати 50 % фактичних кредитних вкладень [22].

Підводячи підсумки розглянутого комплексного аналізу зауважимо, що якісне управління кредитним портфелем комерційного банку в перспективі забезпечить поліпшення його ліквідності та сприятиме збільшенню отриманого прибутку.

1.3 Аналіз сучасного стану банківської системи України

Невід’ємною частиною фінансової системи країни є банківська система. Банківська система включає розподіл фінансових ресурсів та

грошових коштів, при цьому відбувається їх мобілізація та залучення в економічний обіг. В Україні, на разі, дуже складна політична та військова ситуація, інфляція та економічна нестабільність, що негативно впливають на банківській сектор та на показники діяльності банку, що працюють на території України.

В Україні, як і в більшості країн світу, існує дворівнева банківська система, де на першому рівні знаходиться центральний банк – Національний банк України, на другому – комерційні банки. Отримання прибутку через обслуговування фізичних і юридичних осіб та іншу інвестиційну діяльність є метою комерційних банків. Сьогодні основу банківської системи складають банки з участю держави в капіталі («Ощадбанк» та «Приватбанк»), які зайняли в різних сегментах ринку нішу понад 50%. Зросла питома вага банків з іноземним капіталом, які витримали вимоги НБУ щодо капіталізації, і українських банків, які втрималися в своїх нішах бізнесу і виконують вимоги регулятора [24].

Нині політична та військова нестабільність, значна інфляція та загальна економічна дестабілізація негативно вплинули на банківський сектор та показники діяльності банків, що працюють на території України. Стійкість та стабільність банківського сектору країни є однією з найголовніших передумов досягнення сталого розвитку національної економіки, натомість недостатній їхній рівень може призвести до кризових явищ усередині країни. Надалі розглянемо динаміку зміни кількості банків України з 2018 по 2021 роки у таблиці 1.4. За динамікою, наведеною у таблиці, можемо бачити, що кількість банків з кожним роком лише зменшується, також значну роль у зниженні кількості банків грає COVID-19, з пандемією стало дуже важко вести свою діяльність, та залишатися на плаву, багато банків стараються все більше вводити нових послуг на рівні онлайн-банкінгу, що допомагає їм «вижити».

Таблиця 1.4

Динаміка зміни кількості банків України за 2018- 2021 рр.

Дата	Кількість діючих банків	З них з іноземним капіталом	У тому числі зі 100% іноземним капіталом
на 1.01.2018	82	38	18
на 1.01.2019	77	37	23
на 1.01.2020	75	35	23
на 31.01.2020	74	33	23

На рис.1.5. зображено динаміку чистого прибутку банків БСУ.

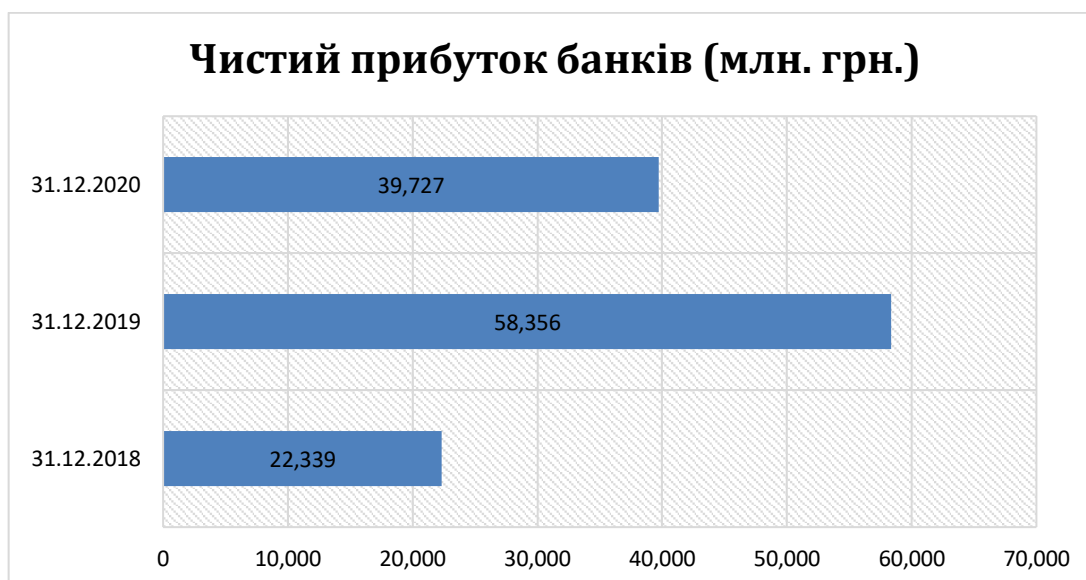

Рис. 1.5. Чистий прибуток банків України за період 2018-2020 рр.

Не зважаючи на те, що кількість банків з кожним роком зменшується, можемо бачити, що у 2019 році банківський сектор отримав прибуток у 58 356 млн. грн., що більше майже вдвічі ніж у 2018 році, хоча у 2020 році цей прибуток і знизився, що можна пояснити пандемією, однак це не заважає банкам отримувати прибуток і надалі. При цьому, за інформацією НБУ приблизно 60% всього прибутку банківського сектору країни, прийшло лише на ПриватБанк.

На рис.1.6. зображено прибутки банків України з поквартальним розподілом.

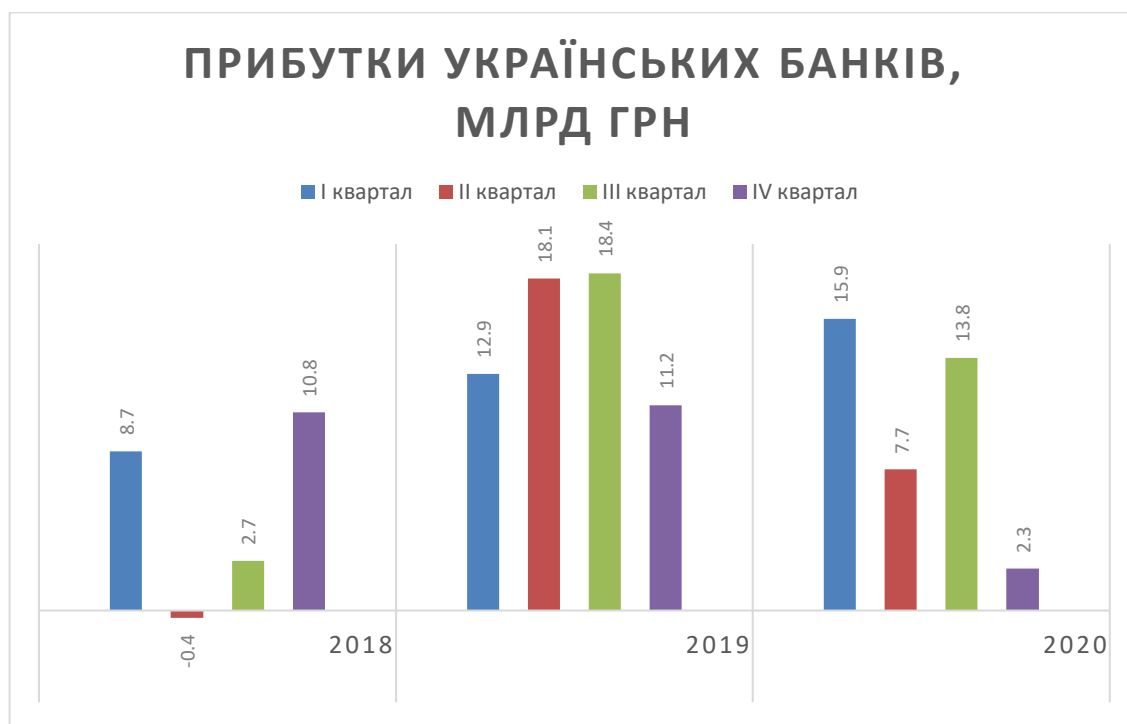

Рис. 1.6. Прибутки українських банків за кварталами у період 2018-2020 рр.

Важливими моментами у діяльності банків є не тільки формування ресурсів, а й їх розміщення, тому аналіз активів банків, є важливим напрямом аналізу банківської діяльності країни.

Таблиця 1.5

Сумарні активи українських комерційних банків з 2018 по 2020 рр.

Дата	Активи	Видані кредити	Кредити суб'єктам господарювання	Кредити фізичним особам	Резерви за активними операціями банків
на 1.01.2018	1336358	1042798	870302	170938	516985
на 1.01.2019	1360764	1118618	919054	196634	555871
на 1.01.2020	1494460	1033539	822020	206761	492069
на 31.12.2020	1822814	963664	752503	199556	375459

Як можемо бачити з таблиці 1.5. активи банків постійно зростають, при цьому станом на 31.12.2020 рік це збільшення було стрімким, на 328354 млн. грн., однак можна зробити висновки, що за останні роки, активи банків зростають не за рахунок кредитного портфеля. Так видані кредити вже у 2019 році почали скорочуватися а у кінці 2020 року були меншими ніж у 2018 року на 79134 млн. грн.. Основну частину всіх виданих кредитів за 3 роки складають кредити суб'єктам господарювання, які зменшуються, однак все одно складають приблизно 80% всіх наданих кредитів.

Щодо бізнесу, то тенденції їх кредитування намагалися поживити – наприклад, програмою субсидованих кредитів під 5%, 7% та 9% [24]. Її розробили для малого бізнесу (до 50 працівників) з річним доходом до 50 млн. грн.. та середнього бізнесу (50-250 працівників) з доходом понад 50 млн. грн..

Програму ухвалили ще наприкінці 2019 року, аби розвивати підприємництво та «затримати» в Україні трудових мігрантів. Але через пандемію програма стала антикризовою. Протягом 2020 року уряд декілька разів переглядав її умови, щоб розширити коло підприємств, які можуть отримувати кредит. Станом на 31 грудня 2020 року за «5-7-9» видали понад 16,5 млрд. грн., кредитів. Більша частина цих коштів пішли на рефінансування попередніх кредитів (вони видаються на час дії карантину плюс 90 днів), решта – на антикризову підтримку підприємств і залишки на капітальні інвестиції. Загалом програма «5-7-9» у 2020-му сягнула лише 2% від всього обсягу корпоративних кредитів – але й розрахована вона були лише на малих та середніх підприємців. Всього ж поза програмою загальний обсяг кредитного портфеля корпоративному сектору становив 737,2 млрд. грн., що менше в порівнянні з 2019 роком на 23,7 млрд. грн...

Кредитні операції банку зазвичай є найбільш дохідними, але й найбільш ризиковими. Зниження обігу та обсягів виробництва основних галузей, зниження реальних доходів населення за високої девальвації національної валюти, низька ліквідність та капіталізація банківських установ

вплинули на зростання проблемної заборгованості в Україні впродовж 2018–2020 років. Як бачимо з рис. 1.7. , протягом 2018-2020 рр. обсяг виданих кредитів змінювався, вагоме зростання відбулося протягом 2018-2019 рр., коли значення збільшилось з 1042798 млн. грн. до 1118618 млн. грн., при цьому значення прострочених кредитів збільшилося на 18,8% у порівнянні з 2018 роком.

На зростання простроченої заборгованості за кредитами протягом 2018-2019 рр. вплинуло ряд факторів: загальний фінансово-економічний стан країни та регіону, в якому банк здійснює свою діяльність; рівень захисту економічних інтересів банківської системи й кожного окремо узятго банку, що передбачений законодавством країни; чинна податкова система і рівень оподаткування; інші, не прогнозовані економічні кризи, дефолти платежів за зобов'язаннями держави тощо. На рис. 1.7. наведено динаміку наданих кредитів банків за 2018 – 2020 рр.

Рис. 1.7. Динаміка наданих кредитів банків України за 2018-2020 рр.

Однак, можна бачити, що вже на початку 2020 року частка непрацюючих кредитів почала зменшуватися, и вже станом на 31.12.2020 складала менше ніж 50%, разом з цим можемо бачити й зниження кількості наданих кредитів, на мою думку на це впливає пандемія, на разі люди не

мають впевненості, що кредит буде повернутий, і саме тому частка наданих кредитів зменшується.

Сьогодні дедалі більш очевидно, що вплив коронакризи не був таким катастрофічним, як прогнозували цією весною. При цьому, реальний ВВП України різко зменшився, споживча інфляція прискорила в кінці року до 3.8% р/р, наблизившись до нижньої межі цільового діапазону ($5\% \pm 1\text{в.п.}$). Офіційний обмінний курс гривні до долара США Національного банку України збільшився на 19,5% з 23,6862 гривень за долар США на 1 січня 2020 р. до 28,2746 гривень за долар США на 01 січня 2021 р. Правлінням Національного банку України були ухвалені рішення щодо зниження облікової ставки з 13,5% річних, встановленої з 13 грудня 2019 року, до 11% річних з 31 січня 2020 року, до 10% річних з 13 березня 2020 року, до 8% річних з 24 квітня 2020 року та до 6% річних з 12 червня 2020 року відповідно. В грудні Національний банк залишив рівень облікової ставки на попередньому рівні. Ключовим аргументом на користь цього рішення стало збільшення інфляційного тиску на тлі високої невизначеності щодо карантину та подальшого впливу пандемії на споживчий попит і ділову активність. Збереження облікової ставки не змінило стимулюючий характер монетарної політики, що є важливим для відновлення економіки, та забезпечуватиме помірну інфляцію [25].

Вплив кредитної діяльності на реальний сектор економіки країни є беззаперечним. Проаналізовано стан кредитної діяльності банківських установ України, її роль та вплив на реальний сектор економіки. Незважаючи на те що обсяг кредитного портфеля щороку збільшується, він утрачає свою якість. Якщо значна частка активів резервується на покриття збитків, то зростає кредитний ризик та знижується дохідність від кредитної діяльності банків. Сьогодні спостерігається зменшення частки кредитів, наданих фізичним особам, у загальному обсязі кредитування та збільшення частки кредитів наданих суб'єктам господарювання. У структурі кредитів фізичним особам переважають споживчі кредити. Найбільша частка кредитних коштів

зосереджена в галузі оптової та роздрібною торгівлі; ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів та переробній промисловості. У сучасних умовах нагальною потребою є розроблення заходів щодо стимулювання кредитно-інвестиційних процесів у банківському секторі України.

Головним викликом для прибуткової діяльності банків надалі будуть втрати від погіршення якості кредитного портфеля, що призведе до зростання відрахування в резерви у наступні два квартали. При цьому комісійні та процентні доходи будуть зростати, отже до кінця 2021 року банківський сектор залишиться прибутковим.

Щоб сприяти проведенню ефективних реструктуризацій для боржників, що постраждали внаслідок карантинних заходів, НБУ продовжив до кінця листопада дію спрощених правил оцінки кредитного ризику. Таким чином Національний банк прагне створити сприятливі умови, які дозволять і банкам, і позичальникам комфортно пройти кризу [26].

Водночас у фокусі уваги залишатиметься належна оцінка банками ризиків. Якість проведених банками реструктуризацій буде проаналізовано НБУ на початку наступного року в межах щорічної оцінки стійкості банків [27].

На разі криза має несприятливий, але посередній вплив на банківську діяльність. У 2021 році НБУ планує проводити регулярну оцінку стійкості банків, зокрема аналіз якості активів, аби з'ясувати, чи коректно банки відображають кредитні ризики.

Із січня 2021 року НБУ зобов'язав банки поетапно вираховувати вартість непрофільних активів з основного капіталу. Це правило спонукатиме банки вчасно їх позбуватися, що підвищить фінансову стійкість і зробить достовірнішими показники їхньої фінансової звітності. Також із цього року почнеться поступове підвищення ваг ризику для цінних паперів в іноземній валюті, емітованих українським урядом, а також для незабезпечених споживчих кредитів [28]. Із квітня почне діяти коефіцієнт чистого

стабільного фондування (NSFR), що спонукатиме банки знизити розриви у строковості активів та зобов'язань, що розраховується за формулою, де НКР – величина непокритого кредитного ризику.

$$\text{NSFR} = \frac{\text{обсяг наявного стабільного фінансування (ASF)}}{\text{обсяг необхідного стабільного фінансування (RSF) – НКР}} \times 100\% \quad (1.9.)$$

Банки повинні будуть досягти 100% значення нормативу NSFR поступово. Відповідно до затвердженого постановою Правління НБУ від 22.12.2020 № 166 графіка запровадження NSFR показники банків мають відповідати нормативним значенням, які становлять не менше ніж:

- 80% – з 1 квітня 2021 року;
- 90% – з 1 жовтня 2021 року;
- 100% – з 1 квітня 2022 року.

Поступове відновлення економіки сприяє підвищенню попиту на банківські послуги. Гривневий кредитний портфель нарощується протягом 2021 року як у корпоративному, так і в роздрібному сегментах. Темпи приросту депозитів населення сповільнилися, але залишаються значними. Фінансовий результат банків знизився через переоцінку індексованих цінних паперів, водночас чистий процентний та комісійні доходи зростали. З початку квітня 2021 року коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR) став обов'язковим, його початкового мінімального рівня у 80% дотримуються майже всі установи. Щодокадні розрахунки нормативу NSFR свідчать, що всі банки станом на 21.09.2021 перевищують рівень нормативу NSFR у 90%, а 40% фінустанов уже зараз у 1,5 рази перевиконують значення нормативу в 100%. Закінчується перший етап діагностичного обстеження банків – оцінка якості активів банку. Нині НБУ опрацьовує звіти банків і розпочинає стрес-тестування.

Отже, український банківський сектор залишається високоприбутковим завдяки стійкості операційних прибутків та відсутності значних кредитних

втрат. Коронакриза погіршила фінансовий стан банків, проте менш відчутно, ніж очікувалося навесні 2020 року. Кількість збиткових банків не зросла. Чисті комісійні доходи лише тимчасово знизилися на піку кризи, проте стрімко відновилися в подальші місяці. Чисті процентні доходи зростали завдяки збереженню високого процентного спреду – протягом року ставки за активами та зобов'язаннями знижувалися паралельно. Водночас звуження спреда в середньостроковій перспективі неминуче. Це ключовий ризик для прибутковості банків у наступні роки.

Висновки до 1 першого розділу

Підсумувавши сказане вітчизняними та зарубіжними науковцями, ми визначили поняття, яке чітко відображає сутність кредитного портфелю. Кредитний портфель являє собою сукупність кредитів, що має певну структуру, що відповідає цілям і вимогам банку до прибутковості, ризику, ступеня ліквідності та напрямкам кредитування.

Оцінка аналізу кредитного портфеля банку передбачає проведення комплексного аналізу, який дає можливість дослідити його з різних аспектів роботи банку. Методична база здійснення аналізу кредитного портфеля банку розвинута на досить високому рівні і вона характеризується як загальновідомими методами та способами, так і новітніми підходами до аналізу. Вважаємо за доцільне використання вертикального, горизонтального та коефіцієнтного аналізу. Найбільш важливим, на нашу думку, є аналіз структури кредитного портфеля за ризиковістю кредитних операцій.

Також ми провели аналіз сучасного стану банківської системи України, прослідкували динаміку змін кількості банку, проаналізували головні показники діяльності банків, а також розкрили тему коефіцієнту чистого стабільного фінансування або NSFR.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ ПАТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ»

2.1 Економічно-організаційна характеристика ПАТ «Райффайзен Банк Аваль»

Публічне Акціонерне Товариство " Райффайзен банк Аваль" засновано 3 березня 1992 року в вигляді відкритого акціонерного товариства (АКБ " Аваль") і зареєстровано рішенням Правління Національного банку України за № 94 від 27 березня 1992 року. У 1993 році розпочали діяльність 12 регіональних підрозділів банку , а в 1994 р. НБУ зареєстрував банк як АППБ «Аваль». Вже до наступного 1995 банк отримав акредитацію для реалізації проектів Європейського банку реконструкції та розвитку , яке дозволило АППБ «Аваль » стати одним з найбільших банків України , банк посів перше місце серед усіх банків України за розміром статутного капіталу і до цих пір займає провідні позиції на ринку фінансових послуг.

Банк «Аваль» отримав оновлену ліцензію Національного банку України №10 від 30.12.1996 р. на право здійснення банківських операцій, перелік яких було розширено до 31, у т.ч. — обслуговування бюджету України. В тому ж році відкрито 28 дирекцій і філій, 250 безбалансових відділень банку «Аваль». Банк став членом міжнародних платіжних систем Visa і Europay. Власний процесинговий центр (UPC) банку «Аваль» розпочав свою роботу. Банк «Аваль» випустив першу платіжну картку.

У 2005 Банк «Аваль» увійшов у десятку найбільш капіталізованих підприємств України відповідно до рейтингу «ТОП-100. Рейтинг кращих компаній України», складеному «Інвестгазетою». У тому ж році Мажоритарні акціонери банку «Аваль» прийняли рішення про продаж 93,5% акцій, що знаходились у їхній власності, групі Райффайзен Інтернаціональ (м. Відень, Австрія). Вже у жовтні завершено процес придбання 93,5 відсотків акцій банку групою Райффайзен Інтернаціональ. Сума угоди стала

рекордною для українського банківського сектору та країн СНД і склала 1,028 млрд. дол. США. Національний банк України затвердив на посаді голови правління банку Володимира Лавренчука. Статутний капітал банку «Аваль» збільшено на 500 млн. грн. до 1,5 млрд. грн..

У 2020 році банк здобуває такі нагороди:

- Крайний банк в Україні за версією Euromoney
- Крайний банк в Україні за версією TheBanker
- Крайний банк в Україні за версією GlobalFinance
- Крайний банк в Україні за версією EMEA Finance
- Крайний провайдер торгового фінансування в Україні за версією Global Finance
- Найактивніший банк-емітент в Україні за програмою сприяння торгівлі (TFP) за версією ЄБРР
- Лідер рейтингу найнадійніших банків України за версією журналу «Новий час»
- Лідер рейтингу стійкості українських банків за версією порталу «Мінфін»
- Лідер рейтингу життєздатності українських банків за версією порталу Mind
- Найстійкіший банк України за премією FinAwards 2020 та інші.

Свою діяльність банк здійснює згідно з чинним законодавством України, а саме, згідно Закону України "Про банки і банківську діяльність" , нормативними актами НБУ і відповідно до ліцензії № 10 від 18червня 2018 року і Дозволом № 10-2 від 18червня 2018року , виданими НБУ. Предметом діяльності Банку є виконання банківських та інших операцій , згідно з наданими Національному банку України ліцензіями та дозволами . На поточний момент є дочірнім банком «Raiffeisen International Bank AG», який має стратегічні цілі розвитку на ринках Центральної і Східної Європи [30].

Банк надає своїм корпоративним клієнтам максимально повний перелік банківських послуг, починаючи з різних програм та продуктів фінансування

розвитку бізнесу, залучення депозитів, надання кредитів як фізичним так і юридичним особам, розрахунково-касове обслуговування клієнтів, обслуговування корпоративних карток та зарплатних карткових проектів, інкасації і закінчуючи високотехнологічними сучасними банківськими послугами з управління грошовими потоками системних підприємств.

Унікальний багаторічний досвід роботи Банку на українському ринку в поєднанні з можливістю вивчати та впроваджувати кращу міжнародну практику групи Райффайзен зумовили появу та розвиток саме таких послуг, які відповідають сучасним потребам як великих українських компаній, так і транснаціональних корпорацій.

Згідно ліцензій, банк має право на такі види діяльності [32]:

основний:

64.19 Інші види грошово-кредитного посередництва

інші:

64.91 Фінансовий лізинг

64.99 Інші види фінансових послуг, за винятком послуг страхових і пенсійних фондів, не віднесені до інших категорій

66.12 Брокерські послуги за контрактами на цінні папери і товари

66.19 Інша допоміжна діяльність з надання фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення

66.22 Діяльність страхових агентів і брокерів

66.30 Діяльність з управління фондами

Райффайзен Банк Аваль працює як універсальний банк, маючи дуже широкий спектр фінансових послуг для різних клієнтських сегментів, таких як, роздрібні і корпоративні клієнти, малий і середній бізнес, фінансові установи.

На кінець 2020 року мережа відділень включала:

- 385 повнофункціональних відділень, які надають повний перелік банківських послуг усім групам клієнтів;

- 4 преміальних центри, які обслуговують фізичних осіб преміального сегменту, в тому числі 2 преміальних центри нового формату обслуговування;

- 1 центр обслуговування корпоративних клієнтів (ЦОКК);

- 1 комісійне відділення, яке обслуговує зарплатних і приватних клієнтів та здійснює касові і сервісні операції.

Станом на 31 грудня 2020 р статний капітал банку складає 6 154 516 258,00 грн., при цьому 68,28% статутного капіталу банку належать Райффайзен Банк Інтернаціональ АГ, ще 30% - Європейському банку реконструкції та розвитку.

Райффайзен Банк Аваль є членом:

- Фонду гарантування вкладів фізичних осіб,
- VisaInternational,
- MasterCardWorldwide.

Райффайзен Банк Аваль - універсальний комерційний банк, який надає повний спектр фінансових послуг, як корпоративним клієнтам, так і фізичним особам.

Для фізичних осіб банк пропонує:

- депозитні програми,
- кредитні програми,
- платіжні карти,
- онлайн-банкінг,
- платежі і перекази,
- страхування,
- депозитарні послуги,
- індивідуальні сейфи та ін.

Для юридичних осіб банк пропонує:

- депозитні та кредитні продукти,
- розрахунково-касове обслуговування,
- міжбанківські операції,

- операції з цінними паперами,
- депозитарні послуги,
- зарплатні проекти та зарплатні картки,
- інші операції.

Керівництво Райффайзен Банк Аваль включає голову правління та 4 заступників. Із 3 жовтня 2019 року посаду голови правління Райффайзен Банку Аваль займає Олександр Писарук.

Місія, що ставить перед собою банк, це бути надійним та відповідальним банком, що наполегливо та професійно працює задля зростання добробуту клієнтів, співробітників та суспільства [30].

Основною візією банку є можливість бути європейським універсальним банком. Пріоритетом для Райффайзен Банк є бездоганна якість послуг. Банк прагне зміцнити конкурентні переваги шляхом втілення інновацій, пошуком та використанням нових можливостей.

Цінностями банку є:

- відповідальність;
- цілісність;
- бездоганна якість;
- спільне створення вартості;
- робимо, що обіцяємо.

В таблиці 2.1. зображено економічний паспорт АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018-2020 рр., де ми проаналізували основні показники економічного паспорту, та побачили, що активи банку мали позитивну динаміку, що свідчить про зростання банківського впливу на ринку.

Таблиця 2.1

Основні показники діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018-2020 рр.

Показники	31.12.18 (млн. грн.)	31.12.19 (млн. грн.)	31.12.20 (млн. грн.)	Відхилення 2019р. від 2018р.	Відхилення 2020р. від 2019р.	Відхилення 2020р. від 2018р.
1. Активи	73312830	82786248	107287217	9473418	24500969	33974387
Кредитний портфель	46829034	47352398	45743231	523364	-1609167	-1085803
2. Зобовязання	61689860	69770440	94395541	8080580	24625101	32705681
Коштиклієнтів	58405951	66748547	88244298	8342596	21495751	29838347
Коштибанків	697373	209055	3742289	-488318	3533234	3044916
3. Власний капітал	11622970	13015808	12891676	1392838	-124132	1268706
Статутний капітал	6153411	6154516	6154516	1105	0	1105
Нерозподілений прибуток (збиток)	869649	564172	154 388	-305477	-409784	-715261
4. Чистий прибуток (збиток)	5087934	4748714	4074830	-339220	-673884	-1013104
Процентні доходи	8866160	9971601	9502653	1105441	-468948	636493
Процентні витрати	-1822253	-2799138	-2237282	-976885	561856	-415029
Комісійні доходи	4593129	5311890	5656268	718761	344378	1063139
Комісійні витрати	-2129610	-2791460	-3051778	-661850	-260318	-922168

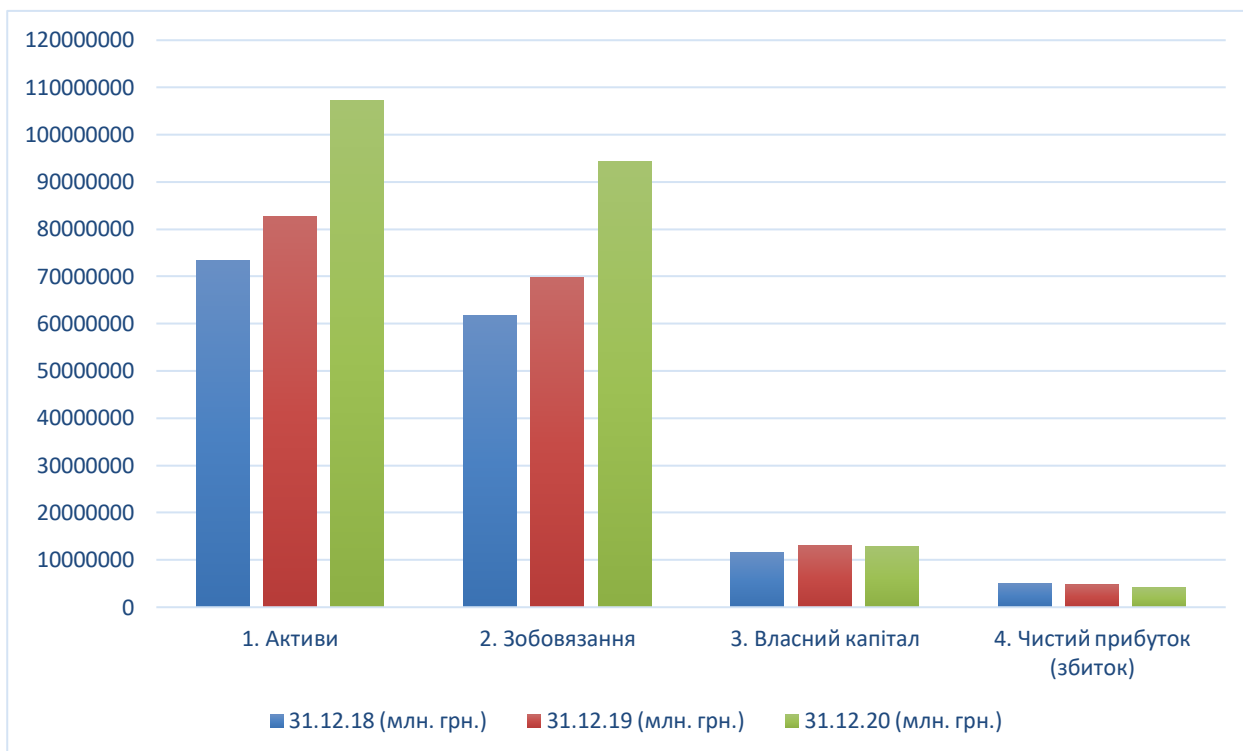

Рис. 2.1. Динаміка основних показників діяльності АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018-2020 рр.

Проаналізувавши основні показники економічного паспорту, можемо зробити висновки, що активи та пасиви банку мали позитивну динаміку, це свідчить про зростання банківського впливу на ринку. Можна припустити, що зростання активів банку пов'язані зі збільшенням його впливу на регіональних ринках, що дозволило банку різко розширити клієнтську базу банку. Активи банку зростають завдяки проведенню заходів, спрямованих на розміщення залучених і власних коштів, а якщо говорити ще конкретніше, за рахунок інвестиційних операцій, бо, як можна бачити с рис 2.2. кредитний портфель є не стабільним у Райффайзен Банк, так у 2019 році він збільшився на 523364 млн. грн., а у 2020 році знизився майже на 1609167 млн. грн., не зважаючи на це, особливо високі темпи приросту спостерігалися в період з 2019-2020 рр., при цьому активи збільшилися на 24500969 млн. грн..

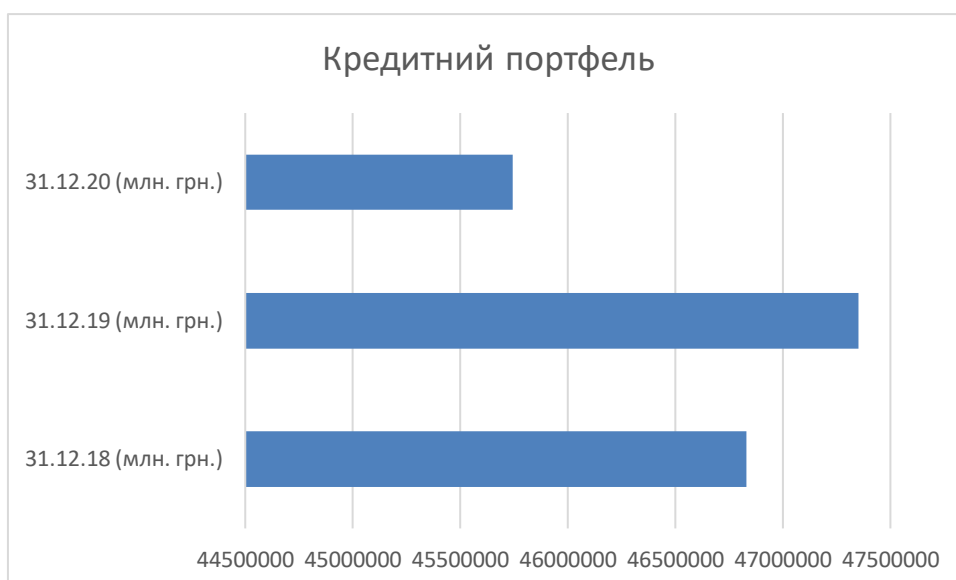

Рис. 2.2. Динаміка кредитного портфелю АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018 – 2020 рр.

Також можемо бачити збільшення зобов'язань на протязі 2019-2020 рр. при цьому це збільшення було значним в порівнянні з 2018-2019 рр., так за 2020 рік, зобов'язання зросли майже на 35,3 %. При цьому на рис 2.3 можемо бачити, що спочатку кошти банку були невеликою часткою в зобов'язаннях, але вже станом на 31.12. 20 він збільшився майже у 17 разів, що свідчить про велику долю вкладів банківських установ. Збільшення сум зобов'язань свідчить про зростання депозитної бази банку. Чим вища частка зобов'язань перед клієнтами банку на довгостроковій основі, тим вища стабільна частина ресурсів комерційного банку, що позитивно впливає на його ліквідність і зменшує його залежність від міжбанківських позик. Проте строкові депозити є дорожчими, що негативно впливає на рентабельність та прибутковість роботи банку.

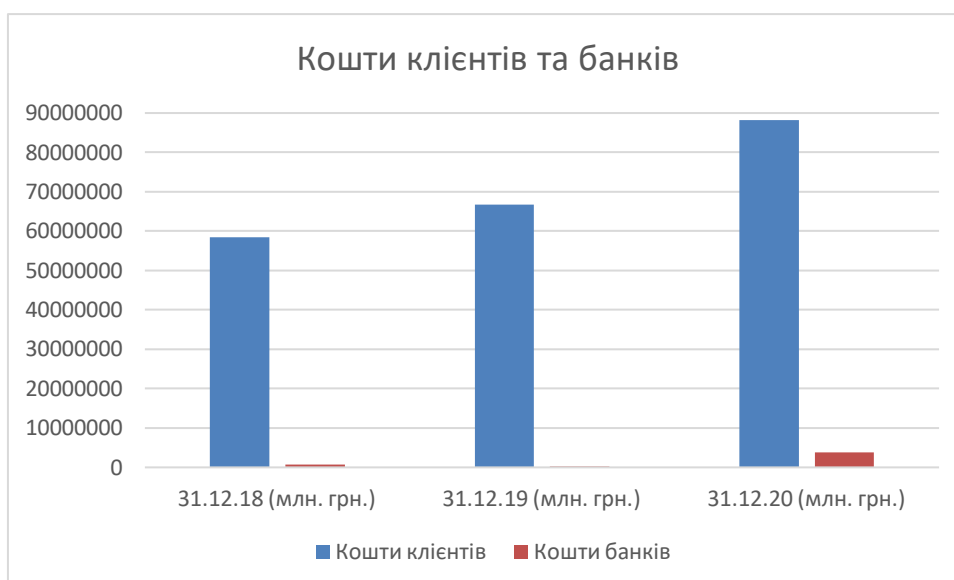

Рис. 2.3. Кошти клієнтів та кошти банків АТ «Райффайзен Банк Аваль»

Так можемо бачити, що хоча банк і має стабільний прибуток на протязі 3-ьох років, однак, цей прибуток все одно зменшується, так за період 2018-2019 рр., він зменшився на майже на 339220 млн. грн., а за 2020 рік, зменшився ще на 673884 млн. грн.. При цьому велику частку прибутку складають процентні доходи, що можемо бачити на рис 2.4. , так у 2019 році, процентні доходи склали майже 10000000 млн. грн., хоча й процентні витрати були у цьому році теж великі, а саме 3000000 млн. грн, однак процентні витрати, хоча і є великими, однак не такі як комісійні.

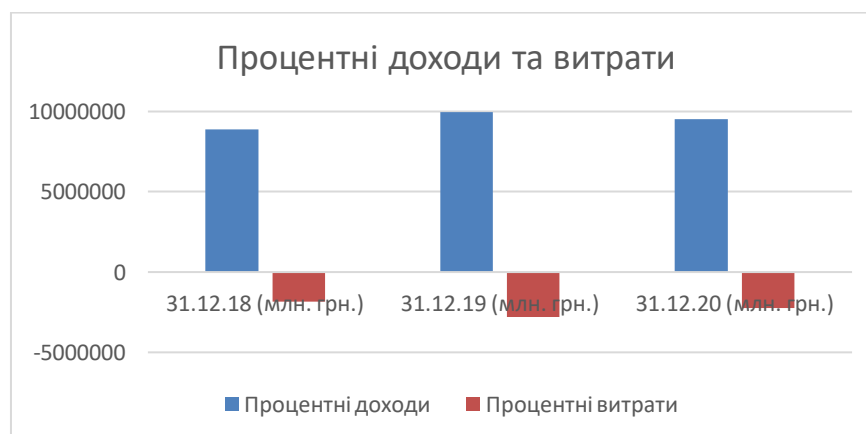

Рис. 2.4. Процентні доходи та витрати АТ «Райффайзен Банк Аваль»

За рис. 2.5. та за аналізом видно, що комісійні витрати майже завжди більше ніж процентні, при цьому комісійні доходи менші за процентні, хоча комісійні доходи і зростають з кожним роком, однак витрати теж ростуть.

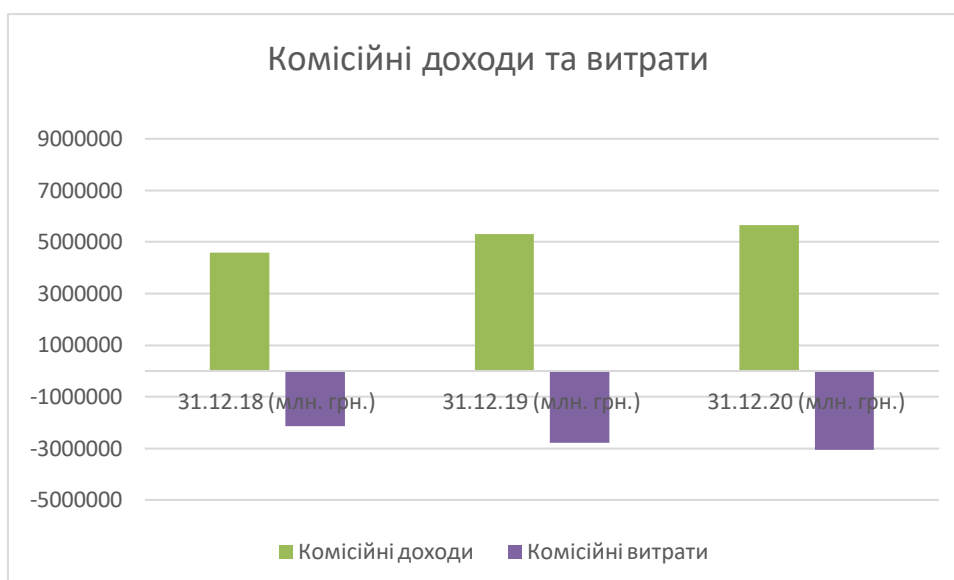

Рис. 2.5. Комісійні доходи та витрати АТ «Райффайзен Банк Аваль»

Власний капітал «Райффайзен банк Аваль» є також стабільним, якщо порівнювати 2018 рік з 2019 роком то він трохи зменшився, однак вже у 2020 році власний капітал почав знову збільшуватися й на разі складає 12891676 млн. грн., що на 10% більше ніж у 2018 році. Саме він дозволяє комерційному банку продовжувати операції у разі виникнення великих непередбачених витрат і використовується для їх покриття, якщо наявних у банку для фінансування таких витрат резервних фондів виявиться недостатньо.

Загалом можемо спостерігати, що банк стабільно розвивається, займає одне з найвищих положень у банківському секторі країни, та є одним з найкращих банків України.

2.2 Аналіз фінансового стану банку «Райффайзен Банк Аваль»

Баланс комерційного банку - це бухгалтерський баланс, в якому відображається стан власних, залучених і позичених коштів, їхнє розміщення в кредитні й інші активні операції. За даними балансу здійснюється контроль формування і розміщення грошових ресурсів, стану кредитних,

розрахункових, касових та інших банківських операцій, включаючи операції з цінними паперами.

Загалом банківський баланс характеризує у грошовому виразі стан ресурсів комерційних банків, джерела їхнього формування і спрямування використання, а також фінансові результати банків на початок та кінець звітного періоду.

Аналіз банківського балансу дає змогу визначити наявність особистих коштів, зміни у структурі джерел ресурсів, склад та динаміку активів, контролювати ліквідність банків, здійснювати управління фінансовою стійкістю. При побудові банківського балансу використовують принципи групування операцій за економічно однорідними ознаками. При цьому в активі статті розміщуються за ступенем зниження ліквідності, а в пасиві – залежно від зменшення ступеня запитання.

Активи банківські (bank's assets) – ресурси банку та кошти, що класифікуються за напрямками розміщення та використання з метою одержання прибутку. Інколи активи банківські визначаються як ресурси, контрольовані банком у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до збільшення економічної вигоди у майбутньому [34]. Активи банківські відображаються в активі балансу банку та включають: кошти в касі банку, кошти на кореспондентських рахунках, кошти в резервних фондах банку, надані кредити юридичним і фізичним особам, надані міжбанківські кредити, державні облігації, цінні папери, вкладення у факторингові та лізингові операції, дебітори, кошти, вкладені у спільну господарську діяльність та ін.

Активи банківські поділяють на активи, що приносять і що не приносять дохід. До активів банківських, що не приносять доходу, належать матеріальні та нематеріальні активи: кошти в касі, на кореспондентському рахунку, на резервних рахунках, а також основні засоби, матеріали, нематеріальні активи та відвернені кошти прибутку.

Пасиви банків — частина бухгалтерського балансу, що відображає в грошовому вираженні джерела утворення коштів банку [36]. Залежно від характеру джерел коштів усі пасиви банку різняться за термінами залучення і вартістю. Від вартості й термінів залучення коштів залежить спроможність банку забезпечити їх раціональне розміщення і врешті-решт допустимий прибуток акціонерів банку. Основним джерелом коштів банку, як правило, є депозити фізичних і юридичних осіб, а крім того, кошти центральних (національних) банків, кредити, залучені в інших комерційних банках, облігаційні позики, розміщені на ринку.

Особливістю пасивів комерційного банку порівняно з іншими компаніями є висока частка коштів, залучених на різних умовах, що значно перевищує власні кошти банку. У різних країнах центральні (національні) банки, інші контролюючі органи встановлюють нормативи співвідношення власних та залучених коштів, що коливаються від 1:10 до 1:100.

У таблиці 2.2. наведено аналіз активів АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018 рік.

Проаналізувавши баланс банку станом за період з 01.01.2018 по 31.12.2018 року можемо бачити, що:

- активи банку за цей рік збільшилися на 10,6%. Великі темпи приросту мали кредити та заборгованість клієнтів (21,35%), при цьому збільшення активів у 2018 році, були майже за рахунок цих 20%, що склали 9582769 млн. грн..

- темп приросту інвестиційного портфелю знизився на 39,12%. Також знизилися ліквідні активи на 38,76% та інші активи майже на 12%.

- за структурою на початок та кінець року можемо бачити, що найбільшу питому вагу мають кредити та заборгованість клієнтів яка складала 67,69% на 01.01.2018 та за рік збільшилася на 6,56% й у кінці року займали 74,28% всіх активів, найменшу питому вагу мають ліквідні активи, які на протязі року ще зменшилися й станом на 31.12.2018 сягають лише 1% всієї частини активів;

Таблиця 2.2

Аналіз активів АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018 рік

Активи	01.01.2018	31.12.2018	Темп росту	Темп приросту	Структура на 01.01.2018	Структура на 31.12.2018	Відхилення (у грн)	Відхилення у структурі
Високоліквідні активи(грошові кошти ті їх еквіваленти)	10297227	10362053	100,63	0,63	15,53	14,13	64826,00	-1,40
Ліквідні активи (Торгові активи)	1127477	690495	61,24	-38,76	1,70	0,94	-436982,00	-0,76
Кредити та заборгованість клієнтів (заборгованість кредитних установ, кредити клієнтам)	44877101	54459870	121,35	21,35	67,69	74,28	9582769,00	6,59
Інвестиційний портфель (Активи призначенні для продажу, інвестиційні цінні папери, інвестиції в дочірні підприємства, інвестиційна нерухомість)	5953955	3624816	60,88	-39,12	8,98	4,94	-2329139,00	-4,04
Основні засоби та нематеріальні активи	2446674	2767270	113,10	13,10	3,69	3,77	320596,00	0,08
Інше (Інші активи, відстрочені активи з податку на прибуток, поточні активи с податку на прибуток)	1594955	1408326	88,30	-11,70	2,41	1,92	-186629,00	-0,48
Усього активів	66297389	73312830	110,58	10,58	100,00	100,00	7015441,00	

Таблиця 2.3

Аналіз пасивів АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018 рік

Пасиви	01.01.2018	31.12.2018	Темп росту	Темп приросту	Структура на 01.01.2018	Структура на 31.12.2018	Відхилення (у грн)	Відхилення у структурі
Зобов'язання					83,55	84,15		0,59
Кошти банків (Заборгованість перед кредитними установами)	1699871	697373	41,03	-58,97	3,07	1,13	-1002498,00	-1,94
Кошти клієнтів (Заборгованість перед клієнтами)	52338874	58405951	111,59	11,59	94,49	94,68	6067077,00	0,19
Інше (торгові зобов'язання, інші зобов'язання)	1273956	2176004	170,81	70,81	2,30	3,53	902048,00	1,23
Зобов'язання (поточні зобов'язання з податку на прибуток, Відстрочені податкові зобов'язання)	0	247100	100,00	0,00	0,00	0,40	247100,00	0,40
Резерви за зобов'язаннями	80050	163432	204,16	104,16	0,14	0,26	83382,00	0,12
Усього зобов'язань	55392751	61689860	111,37	11,37	100,00	100,00	6297109,00	0,00
Власний капітал					16,45	15,85		-0,59
Статутний капітал+Додатково сплачений	9187544	9184086	99,96	-0,04	84,25	79,02	-3458,00	-5,24
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	319205	869649	272,44	172,44	2,93	7,48	550444,00	4,55
Резерви (Резервні та інші фонди банку, Резерви переоцінки)	1397889	1569235	112,26	12,26	12,82	13,50	171346,00	0,68
Усього власного капіталу	10904638	11622970	106,59	6,59	100,00	100,00	718332,00	0,00
Усього зобов'язань та власного капіталу	66297389	73312830	110,58	10,58	100,00	100,00	7015441,00	0,00

Зобразимо структуру активів та пасивів банку за 2018 рік графічно.

Рис. 2.6. Структура активів АТ «Райффайзен Банк Аваль» станом на 01.01.2018

Рис. 2.7. Структура активів АТ «Райффайзен Банк Аваль» станом на 31.12.2018

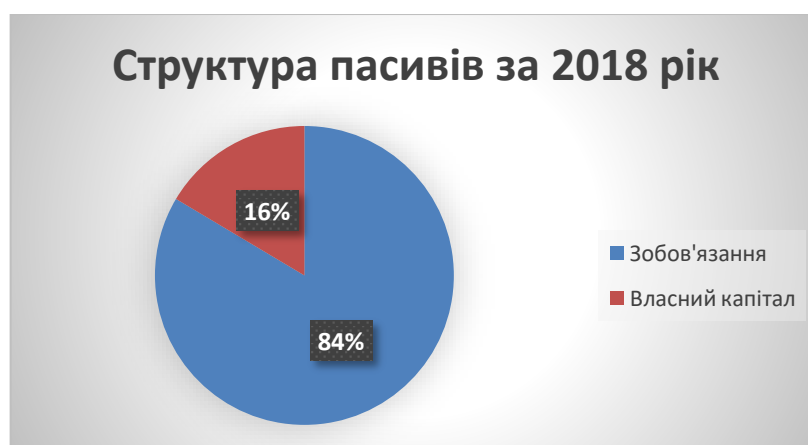

Рис. 2.8. Структура пасивів АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018 рік

Щодо пасивів банку то найбільшу питому вагу у структурі займають зобов'язання, на початок та кінець року їх частка складала 84%, а власний капітал складає 16%, при цьому структура пасивів с початку року не змінилась.

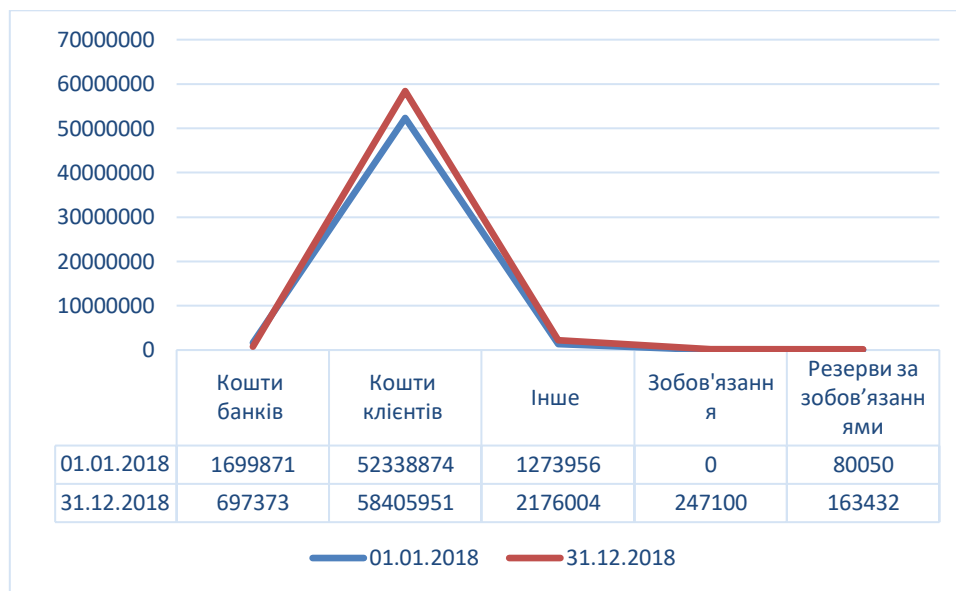

Рис. 2.9. Динаміка зобов'язань АТ «Райффайзен Банк Аваль» за період з 01.01.2018 по 31.12.2018

У зобов'язаннях найбільший темп приросту мали такі показники як інші пасиви та резерви за зобов'язаннями, які збільшилися на 70, 81% та 104,16% відповідно. Також можемо бачити збільшення у показнику «Зобов'язання» він збільшився на 247100 млн. грн., однак кошти банків на кінець року знизилися майже на 59% (1002498 млн. грн.)

У власному капіталу можемо бачити збільшення нерозподіленого прибутку, так на кінець року цей показник мав темп приросту 172,44%, також збільшилися і резерви, , однак трохи зменшився статутний капітал с додатково сплаченим. Такі збільшення та зменшення викликали зміну у частці власного капіталу, так нерозподілений прибуток збільшив свою частку до 7,5% власного капіталу, а статутний с додатково сплаченим капіталом знизили свою частку на ті ж 5%.

Надалі перейдемо до аналізу активів та пасивів за 2019 рік.

Таблиця 2.4

Аналіз активів АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2019 рік

Активи	01.01.2019	31.12.2019	Темп росту	Темп приросту	Структура на 01.01.2015	Структура на 31.12.2015	Відхилення (у грн)	Відхилення у структурі
Високоліквідні активи (грошові кошти та їх еквіваленти)	10362053	13542570	130,69	30,69	14,13	16,36	3180517,00	2,22
Ліквідні активи (Торгові активи)	690495	784725	113,65	13,65	0,94	0,95	94230,00	0,01
Кредити та заборгованість клієнтів (заборгованість кредитних установ, кредити клієнтам)	54459870	57528664	105,63	5,63	74,28	69,49	3068794,00	-4,79
Інвестиційний портфель (Активи призначенні для продажу, інвестиційні цінні папери, інвестиції в дочірні підприємства, інвестиційна нерухомість)	3624816	5293534	146,04	46,04	4,94	6,39	1668718,00	1,45
Основні засоби та нематеріальні активи	2767270	3769339	136,21	36,21	3,77	4,55	1002069,00	0,78
Інше (Інші активи, відстрочені активи з податку на прибуток)	1408326	1867416	132,60	32,60	1,92	2,26	459090,00	0,33
Усього активів	73312830	82786248	112,92	12,92	100,00	100,00	9473418,00	

Таблиця 2.5

Аналіз пасивів АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2019 рік

Пасиви	01.01.2019	31.12.2019	Темп росту	Темп приросту	Структура на 01.01.2019	Структура на 31.12.2019	Відхилення (у грн.)	Відхилення у структурі
Зобов'язання					84,15	84,28		0,13
Кошти банків (Заборгованість перед кредитними установами)	697373	209055	29,98	-70,02	1,13	0,30	-488318,00	-0,83
Кошти клієнтів (Заборгованість перед клієнтами)	58405951	66748547	114,28	14,28	94,68	95,67	8342596,00	0,99
Інше (торгові зобов'язання, інші зобов'язання)	2176004	2394902	110,06	10,06	3,53	3,43	218898,00	-0,09
Зобов'язання (поточні зобов'язання з податку на прибуток, Відстрочені податкові зобов'язання)	247100	265846	107,59	7,59	0,40	0,38	18746,00	-0,02
Резерви за зобов'язаннями	163432	152090	93,06	-6,94	0,26	0,22	-11342,00	-0,05
Усього зобов'язань	61689860	69770440	113,10	13,10	100,00	100,00	8080580,00	0,00
Власний капітал					15,85	15,72		-0,13
Статутний капітал+Додатково сплачений	9184086	9188114	100,04	0,04	79,02	70,59	4028,00	-8,42
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	869649	564172	64,87	-35,13	7,48	4,33	-305477,00	-3,15
Резерви (Резервні та інші фонди банку, Резерви переоцінки)	1569235	3263522	207,97	107,97	13,50	25,07	1694287,00	11,57
Усього власного капіталу	11622970	13015808	111,98	11,98	100,00	100,00	1392838,00	0,00
Усього зобов'язань та власного капіталу	73312830	82786248	112,92	12,92	100,00	100,00	9473418,00	0,00

Зобразимо структуру активів та пасивів банку за 2019 рік графічно.

Рис. 2.10. Структура активів АТ «Райффайзен Банк Аваль» станом на 01.01.2019

Рис. 2.11. Структура активів АТ «Райффайзен Банк Аваль» станом на 31.12.2019

Провівши аналіз балансу банку «Райффайзен Банк Аваль» у таблицях за звітом про фінансовий стан на 2019 рік можемо зробити такі висновки:

- Щодо активів, то тут можемо бачити, що всі активи стабільно зросли протягом всього року, й хоча найбільший темп приросту мають інвестиційні активи (46,04%), а найменший кредити та заборгованість клієнтів, які станом на 31.12.2016 збільшилися на 5,63%, можемо бачити й збільшення високоліквідних активів на 30,7% або на 3180517 млн. грн.. Дана динаміка дозволяє зробити висновок про те, що вплив інвестиційного портфелю та високоліквідних коштів на формування доходів банку збільшується.

- За структурою найбільша питома вага на початок та на кінець року припадає на кредити та заборгованість клієнтів (74,28% та 69,49% відповідно), яка на кінець року зменшилася на майже 5%, а на ліквідні активи приходить лише 0,94% та 0,95% відповідно. Загалом активи банку вирости на 12,92%, тобто на 9473418млн.грн..

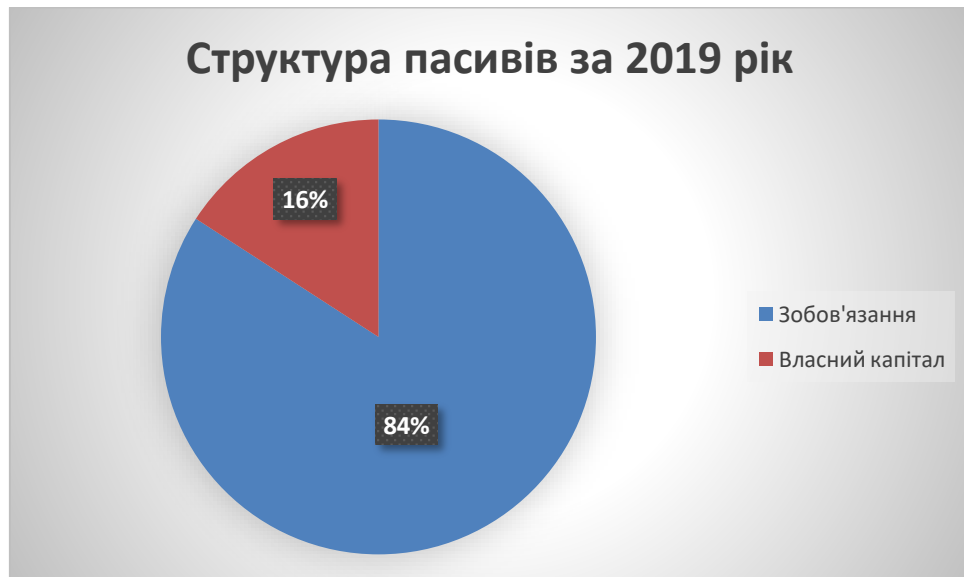

Рис. 2.12. Структура пасивів АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2019 рік

За пасивами можна бачити, що основну частину пасивів за весь рік складають зобов'язання, вони займають майже 84% усіх пасивів. Значну частину зобов'язань складають кошти клієнтів (майже 95% усіх зобов'язань), їх темп приросту за рік склав 14, 28% тобто 8342596 млн.

грн..Чим вища частка зобов'язань перед клієнтами банку (підприємств та організацій) на довгостроковій основі, тим вища стабільна частина ресурсів банку, що позитивно впливає на його ліквідність і зменшує його залежність від міжбанківських позик. При цьому кошти банків зменшилися на 70% (на 488318 млн. грн.), що знизило й так малу питому вагу у структурі цього показника до 0,3% усіх зобов'язань.

Рис. 2.13. Структура власного капіталу АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2019 рік

У структурі власного капіталу, з рис 2.10, можна бачити зниження частки статутного та додаткового капіталів з 79% до 71% станом на 31.12.2019, та збільшення резервних пасивів до 25% станом на 31.12.2019, що необхідні для підтримання стабільності та безпеки функціонування банків у сучасних умовах. У 2019 році резервні пасиви мали темп приросту майже 108% й збільшилися на 1694287 млн. грн..

Далі розглянемо аналіз активів та пасивів «Райффайзен Банк Аваль» за 2020 рік.

Таблиця 2.6

Аналіз активів АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2020 рік

Активи	01.01.2020	31.12.2020	Темп росту	Темп приросту	Структура на 01.01.2020	Структура на 31.12.2020	Відхилення (у грн)	Відхилення у структурі
Високоліквідні активи (грошові кошти та їх еквіваленти)	13542570	15765353	116,41	16,41	16,36	14,69	2222783,00	-1,66
Ліквідні активи (Торгові активи)	784725	4486222	571,69	471,69	0,95	4,18	3701497,00	3,23
Кредити та заборгованість клієнтів (заборгованість кредитних установ, кредити клієнтам)	57528664	71366557	124,05	24,05	69,49	66,52	13837893,00	-2,97
Інвестиційний портфель (Активи призначенні для продажу, інвестиційні цінні папери, інвестиції в дочірні підприємства, інвестиційна нерухомість)	5293534	10447714	197,37	97,37	6,39	9,74	5154180,00	3,34
Основні засоби та нематеріальні активи	3769339	4025137	106,79	6,79	4,55	3,75	255798,00	-0,80
Інше (Інші активи)	1867416	1196234	64,06	-35,94	2,26	1,11	-671182,00	-1,14
Усього активів	82786248	107287217	129,60	29,60	100,00	100,00	24500969,00	

Таблиця 2.7

Аналіз пасивів АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2020 рік

Пасиви	01.01.2020	31.12.2020	Темп росту	Темп приросту	Структура на 01.01.2015	Структура на 31.12.2015	Відхилення (у грн)	Відхилення у структурі
Зобов'язання					84,28	87,98	0,00	3,71
Коштибанків (Заборгованість перед кредитнимиустановами)	209055	3742289	1790,10	1690,10	0,30	3,96	3533234,00	3,66
Коштиклієнтів (Заборгованість перед клієнтами)	66748547	88244298	132,20	32,20	95,67	93,48	21495751,00	-2,19
Інше (торговізовов'язання, іншізовов'язання)	2394902	1998579	83,45	-16,55	3,43	2,12	-396323,00	-1,32
Зобов'язання (поточнізовов'язання з податку на прибуток, Відстроченіподатковізовов'язання)	265846	262034	98,57	-1,43	0,38	0,28	-3812,00	-0,10
Резерви за зобов'язаннями	152090	148341	97,54	-2,46	0,22	0,16	-3749,00	-0,06
Усьогозобов'язань	69770440	94395541	135,29	35,29	100,00	100,00	24625101,00	0,00
Власнийкапітал					15,72	12,02	0,00	-3,71
Статутнийкапітал+Додатковосплачений	9188114	9188114	100,00	0,00	70,59	71,27	0,00	0,68
Нерозподіленийприбуток (непокритийзбиток)	564172	-50515	-8,95	-108,95	4,33	-0,39	-614687,00	-4,73
Резерви (Резервні та іншіфонди банку, Резервипереоцінки)	3263522	3754077	115,03	15,03	25,07	29,12	490555,00	4,05
Усьоговласногокапіталу	13015808	12891676	99,05	-0,95	100,00	100,00	-124132,00	0,00
Усьогозобов'язань та власногокапіталу	82786248	107287217	129,60	29,60	100,00	100,00	24500969,00	0,00

Надалі зобразимо структуру активів і пасивів банку за 2020 рік графічно.

Рис. 2.14. Структура активів АТ «Райффайзен Банк Аваль» станом на 01.01.2020

Рис. 2.15. Структура активів АТ «Райффайзен Банк Аваль» станом на 31.12.2020

Рис. 2.16. Структура пасивів АТ «Райффайзен Банк Аваль» станом на 01.01.2020

Рис. 2.17. Структура пасивів АТ «Райффайзен Банк Аваль» станом на 31.12.2020

Провівши аналіз активів та пасивів банку за 2020 рік, можемо зробити такі висновки:

- Загалом активи банку на 31.12.2020 збільшилися на 24500969 тис. грн., або на 29,6%. Найбільший темп приросту мають ліквідні активи (471,7%), що збільшило їх питому вагу у структурі активів за 2020 рік на 3%. В час пандемії можемо бачити, що не зважаючи на все, продовжують рости

інвестиційні активи, за 2020 рік їх темп приросту склав майже 98%, і виріс в двічі. Значно збільшилися й кредити та заборгованість клієнтів на 24%, тобто на 13837893 тис. грн. Інші активи станом на 31.12.2020 зменшилися на 671182 тис. грн. або на 36%. Найменшу питому вагу у структурі банку спочатку займали ліквідні активи (0,95%), але наприкінці року інші активи, на початку року питома вага яких склала 2,26%, а на кінець року – 1,1%.

- Пасиви змінювали свою структуру на протязі року, на початку року власний капітал складав 16% всіх пасивів, а вже на кінець року його частина скоротилася до 12%. Ця зміна пояснюється тим, що з'явився непокритий збиток у розмірі 50515 тис. грн..

Зобов'язання за рік зростали, та їх частина у пасивах збільшувалася, значно збільшилися кошти банків, їх темп приросту за рік склав 1690% (3533234 тис. грн.) також збільшилися й кошти клієнтів на 21495751 тис. грн. (32%) останні у свою чергу займають найбільшу частину зобов'язань та склали 95,67% на початку року та 93,48% на кінець року. Від'ємний приріст у 2020 року мали інші зобов'язання які скоротилися на 396323 тис. грн.. Найменшу частину зобов'язань складають зобов'язання та резерви за зобов'язаннями.

Провівши аналіз балансу ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» за 3 роки, можемо бачити, що не зважаючи на коронакризу та всебічні фактори, що повинні були вплинути на працездатність банку, банк залишився стійким до всього, продовжував нарощувати активи, загалом за рахунок збільшення виданих кредитів, та зміцнення своїх позицій, так як банк з іноземним капіталом, люди більше йому довіряють й тому зростала с кожним роком частка депозитних вкладів, так значну частину пасивів за всі роки складають кошти клієнтів. Ще одним важливим пунктом для банку була його інвестиційна привабливість, й тому інвестиційні вклади теж збільшували його активи. Загалом можемо бачити що банк стабільно розвивається й дуже добре почуввається в банківському секторі.

2.3 Аналіз кредитного портфеля АТ «Райффайзен Банк Аваль»

Основою аналізу кредитного портфеля є структурний та якісний аналіз. Почнемо зі структурного аналізу та аналізу динаміки й перш за все проаналізуємо надані кредити клієнтам за декілька років, а саме за період з 2018 до 2020 року у таблиці 2.8. та 2.9.

Таблиця 2.8

Структура кредитів клієнтам АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018-2020 рр.

Клієнти	Структура за 2018 рік	Структура за 2019 рік	Структура за 2020 рік
Великі підприємства	75,06	71,62	71,77
Фізичні особи	13,50	13,97	14,30
Малі підприємства	6,90	7,80	7,94
Мікро-підприємства	4,54	6,60	5,99
Всього кредитів	100,00	100,00	100,00

З таблиці 2.8. бачимо, що значну частину всіх наданих кредитів АТ «Райффайзен Банк Аваль» займають кредити великим підприємствам, і хоча їх частка зменшилася у порівнянні з 2018 роком, станом на 2020 рік вони все одно складають 71,77% усіх наданих кредитів. Також з кожним роком зростає частина кредитів фізичним особам спочатку до 13,97%, а у 2020 році до 14,30% що говорить про збільшення довіри серед населення, які беруть кредити. Та збільшення кредитів малим підприємствам, які спочатку вирости до 7,80% (на 0,9%) а у 2020 році склали 7,94% всіх кредитів. Для більш наглядного розуміння таблиці, пропоную поглянути на рис. 2.18., де показана динаміка зміни структури за період з 2018 по 2020 рік. На рис. Наглядно можна бачити зменшення частки великих підприємств та збільшення часток малих підприємств та мікро-підприємств.

Однак на мою думку така тенденція є не зовсім зрозумілою, так як у країні складна економічна ситуація у зв'язку з COVID-19, та багато малих підприємств закрилися за цей період й не зрозуміло як надалі виживати маленькому бізнесу. Не зважаючи на це, бачимо, що такі кредити ростуть, можливо саме із-за корона кризи, а можливо на розширення кордонів малого бізнесу.

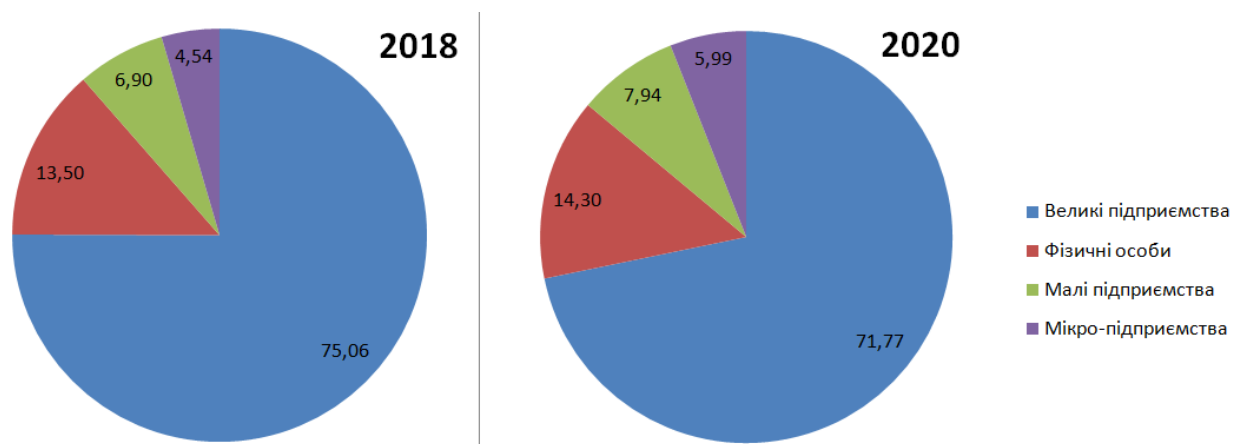

Рис. 2.18. Зміна структури кредитів клієнтам АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018-2020 рр.

Надалі проведемо аналіз динаміки наданих кредитів клієнтам за період 2018 – 2020 рр.

У таблиці 2.9. наведено аналіз наданих кредитів клієнтам АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018-2020 рр.

Проаналізувавши таблицю 2.9. можна бачити, що кредити великим підприємствам знижались на протязі трьох років, за три роки вони знизилися на 4164796 тис. грн.. Однак разом з цим можна бачити збільшення усіх інших показників за 2019 рік:

- Кредити фізичним особам збільшилися на 111683 тис. грн..
- Кредити малим підприємствам на 387983 тис. грн..
- Кредити мікро-підприємствам на 995430 та мали темп приросту найбільший за цей рік, тобто 42,94%.

Таблиця 2.9

Надані кредити клієнтам АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018 – 2020 рр.

Клієнти	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Темп росту з 2018 по 2019 рік	Темп росту з 2019 по 2020 рік	Темп приросту	Темп приросту	Відхилення 2019р. від 2018р.	Відхилення 2020р. від 2019р.	Відхилення 2020р. від 2018р.
Великі підприємства	38344822	35932400	34180026	93,71	95,12	-6,29	-4,88	-2412422	-1752374	-4164796
Фізичні особи	6898213	7009896	6810319	101,62	97,15	1,62	-2,85	111683	-199577	-87894
Малі підприємства	3526877	3914860	3779914	111,00	96,55	11,00	-3,45	387983	-134946	253037
Мікро-підприємства	2318023	3313453	2854344	142,94	86,14	42,94	-13,86	995430	-459109	536321
Всього кредитів	51087935	50170609	47624603	98,20	94,93	-1,80	-5,07	-917326	-2546006	-3463332
Резерв під очікувані кредитні збитки	-4258901	-2818211	-1881372	66,17	66,76	-33,83	-33,24	1440690	936839	2377529
Кредити клієнтам	46829034	47352398	45743231	101,12	96,60	1,12	-3,40	523364	-1609167	-1085803

Не зважаючи на це всього кредитів за рахунок зменшення кредитів великим підприємствам було зменшено на 917326 тис. грн., однак резерв під очікувані кредитні збитки зменшився й тому загальні кредити клієнтам зросли у 2019 році на 1440690 тис. грн..

У 2020 році бачимо зменшення всіх показників, таке зменшення можна пояснити пандемією у країні, й введенням багатьох обмежень по всій країні. Загалом, навіть при зменшенні резерву під очікувані кредитні збитки, кредити клієнтів зменшилися на 1609167 тис. грн.. Найбільше зменшення відбулося у мікро-підприємствах, їх темп приросту зменшився на 13,86% або 4569109 тис. грн.. Також на значну суму зменшилися кредити великим підприємствам, а саме на 1752374 тис. грн..

Надалі проведемо аналіз заборгованості кредитних установ з 2018 по 2019 роки.

За аналізом таблиці 2.10. можна зробити наступні висновки:

- Короткострокові кредити, що надані міжнародним фінансовим організаціям у 2019 та у 2020 роках були відсутні, також довгострокові кредити, що надані міжнародним фінансовим організаціям поступово знижуються за 3 роки вони зменшилися на 502061 тис. грн..

- Депозитні сертифікати, емітовані НБУ зростали, та мали темп приросту 59,88% у 2019 році, тобто збільшилися на 3001548 тис. грн., та 117,81% у 2020 році тобто збільшилися на 9441746 тис. грн..

- Кошти в розрахунках мали дуже швидкий приріст у 2020 році , а саме збільшилися на 3978127%, тобто 3978127 тис. грн..

- Короткострокові кредити, що надані іншим банкам теж збільшилися за 2020 рік на 2281609 тис. грн.. і мали темп приросту майже 140%

Таблиця 2.10

Заборгованість кредитних установ АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018 – 2019 рр.

	2018	2019	2020	Темп росту з 2018 по 2019 рік	Темп росту з 2019 по 2020 рік	Темп прирост у	Темп прирост у	Відхилення 2019р. від 2018р.	Відхилення 2020р. від 2019р.	Відхилення 2020р. від 2018р.
Депозитні сертифікати, емітовані НБУ	5012658	8014206	1745595 2	159,88	217,81	59,88	117,81	3001548	9441746	12443294
Кошти в розрахунках	100	100	3978227	100,00	3978227, 00	0,00	3978127, 00	0	3978127	3978127
Короткострокові кредити, що надані іншим банкам	1676905	1635838	3917447	97,55	239,48	-2,45	139,48	-41067	2281609	2240542
Довгострокові кредити, що надані міжнародним фінансовим організаціям	773798	526135	271737	67,99	51,65	-32,01	-48,35	-247663	-254398	-502061
Короткострокові кредити, що надані міжнародним фінансовим організаціям	167434	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Всього	7630895	1017627 9	2562336 3	133,36	251,80	33,36	151,80	2545384	15447084	17992468
Резерв під очікувані кредитні збитки	-59	-13	-37	22,03	284,62	-77,97	184,62	46	-24	22
Заборгованість кредитних установ	7630836	1017626 6	2562332 6	133,36	251,79	33,36	151,79	2545430	15447060	17992490

Рис. 2.19. Загальна заборгованість кредитних установ АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018-2020 рр.

Надалі проаналізуємо структуру заборгованості кредитних установ за період 2018 – 2019 роки у таблиці 2.4.

Таблиця 2.11

Структура заборгованості кредитних установ АТ «Райффайзен Банк Аваль» за період 2018 – 2020 рр.

№		Структура за 2018 рік	Структура за 2019 рік	Структура за 2020 рік
1	Депозитні сертифікати, емітовані НБУ	65,69	78,75	68,13
2	Кошти в розрахунках	0,00	0,00	15,53
3	Короткострокові кредити, що надані іншим банкам	21,98	16,08	15,29
4	Довгострокові кредити, що надані міжнародним фінансовим організаціям	10,14	5,17	1,06
5	Короткострокові кредити, що надані міжнародним фінансовим організаціям	2,19	-	-
Всього		100	100,00	100,00

За структурою бачимо, що значну частину заборгованості кредитних установ складають депозитні сертифікати, емітовані НБУ. Їх частка за 2019 рік збільшилася до 78,75%, а у 2020 році зменшилася до 68,13%, однак все

одно вони складають більшу частину заборгованості кредитних установ. Також вагому частку мають короткострокові кредити, що надані банкам, і хоча вони теж зменшуються на протязі 3 років (на 6,69%) вони складають 15,29% у 2020 році. Також у 2020 році дуже збільшилися кошти в розрахунках які склали менше 1% та зайняли 15,53% всієї заборгованості кредитних установ. Для більш детального розуміння таблиці пропоную розглянути кругові діаграми за три роки, де більш наглядно зрозуміло, як змінювалась структура заборгованості кредитних установ, на даних діаграмах (2.20.,2.21.,2.22.) показники 1, 2, 3, 4, 5 відповідають показникам таблиці 2.11..

Рис. 2.20. Структура заборгованості кредитних установ АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018 рік

Рис. 2.21. Структура заборгованості кредитних установ АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2019 рік

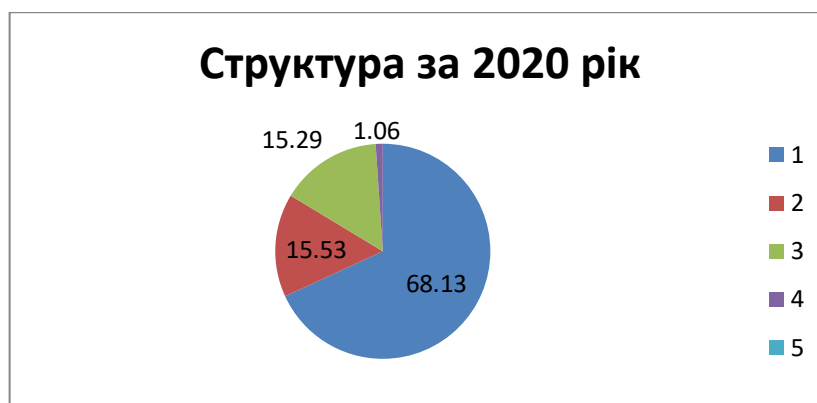

Рис. 2.22. Структура заборгованості кредитних установ АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2020 рік

Провівши аналіз таблиці 2.12., бачимо, що кредитні прибутки за 2019 рік зменшилися на 299181 тис. грн., та стали збитками у 2020 році які склали 422825 тис. грн., що можемо бачити на рис 2.23. На мою думку така зміна викликана пандемією та різними обмеженнями, які були впроваджені у 2020 році.

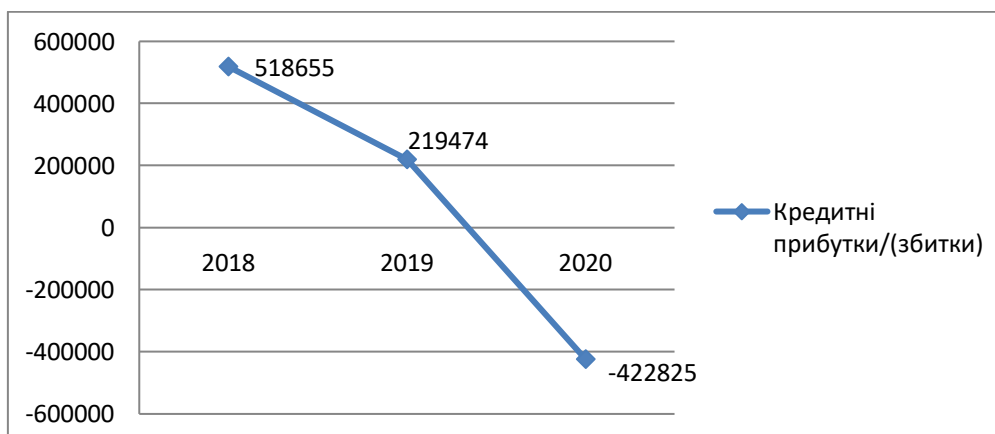

Рис. 2.23. Кредитні прибутки/(збитки) АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018-2020 рр.

Такий збиток було викликано зменшенням кредитів клієнтам, який у 2020 році мав негативне значення та склав -339723 тис. грн.. При цьому у 2018 році цей показник складав 609592 тис. грн.. Також можна бачити коливання у інвестиційних цінних паперах за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, у 2018 році цей показник був від'ємним і складав -23922 тис. грн.. у 2019 році він склав 14810 тис. грн., а у 2020 році знову знизився до -49200 тис. грн..

Таблиця 2.12

Кредитні прибутки та збитки АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018- 2020 рр.

	2018	2019	2020	Темп росту з 2018 по 2019 рік	Темп росту з 2019 по 2020 рік	Темп приросту	Темп приросту	Відхилення 2019р. від 2018р.	Відхилення 2020р. від 2019р.	Відхилення 2020р. від 2018р.
Грошові кошти та їх еквіваленти	547	-135	166	-24,68	-122,96	-124,68	-222,96	-682	301	-381
Заборгованість кредитних установ	-47	44	-18	-93,62	-40,91	-193,62	-140,91	91	-62	29
Кредити клієнтам	609592	218773	-339723	35,89	-155,29	-64,11	-255,29	-390819	-558496	-949315
Інвестиційні цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	-23922	14810	-49200	-61,91	-332,21	-161,91	-432,21	38732	-64010	-25278
Інвестиційні цінні папери за амортизованою собівартістю	-	-11106	-7432	-	66,92	-	-33,08	-	3674	-
Інші фінансові активи	9467	-2346	-20579	-24,78	877,20	-124,78	777,20	-11813	-18233	-30046
Договірні та умовні фінансові зобов'язання	-76982	-566	-6039	0,74	1 066,96	-99,26	966,96	76416	-5473	70943
Кредитні прибутки/(збитки)	518655	219474	-422825	42,32	-192,65	-57,68	-292,65	-299181	-642299	-941480

Таблиця 2.13

Концентрація кредитів клієнтам АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018-2020 рр.

Галузі діяльності, що здійснюють фізичні особи та підприємства	2018	2019	2020	Структура за 2018 рік	Структура за 2019 рік	Структура за 2020 рік
Сільське господарство та харчова промисловість	15142146	14936301	15479573	29,64	29,77	32,50
Торгові підприємства	16766455	16155775	13696424	32,82	32,20	28,76
Фізичні особи	6898213	7009896	6810319	13,50	13,97	14,30
Виробництво	6248075	5514034	5497155	12,23	10,99	11,54
Нерухомість та будівництво	4693174	4223508	2690917	9,19	8,42	5,65
Послуги	1117742	2044989	2542686	2,19	4,08	5,34
Транспорт і зв'язок	142271	258759	885657	0,28	0,52	1,86
Інші галузі	79859	27347	21872	0,16	0,05	0,05
Всього	51087935	50170609	47624603	100	100	100

Таблиця 2.14

Основні показники концентрації кредитів клієнтам АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018-2020 рр.

Галузі діяльності, що здійснюють фізичні особи та підприємства	Темп росту з 2018 по 2019 рік	Темп росту з 2019 по 2020 рік	Темп приросту	Темп приросту	Відхилення 2019р. від 2018р.	Відхилення 2020р. від 2019р.	Відхилення 2020р. від 2018р.
Сільське господарство та харчова промисловість	98,64	103,64	-1,36	3,64	-205845	543272	337427
Торгові підприємства	96,36	84,78	-3,64	-15,22	-610680	-2459351	-3070031
Фізичні особи	101,62	97,15	1,62	-2,85	111683	-199577	-87894
Виробництво	88,25	99,69	-11,75	-0,31	-734041	-16879	-750920
Нерухомість та будівництво	89,99	63,71	-10,01	-36,29	-469666	-1532591	-2002257
Послуги	182,96	124,34	82,96	24,34	927247	497697	1424944
Транспорт і зв'язок	181,88	342,27	81,88	242,27	116488	626898	743386
Інші галузі	34,24	79,98	-65,76	-20,02	-52512	-5475	-57987
Всього	98,20	94,93	-1,80	-5,07	-917326	-2546006	-3463332

Важливою для аналізу кредитного портфеля банку є таблиця концентрації кредитів клієнтів, що надаються переважно в Україні фізичним особам та підприємствам, що здійснюють діяльність в галузях зазначених у таблиці 2.13.

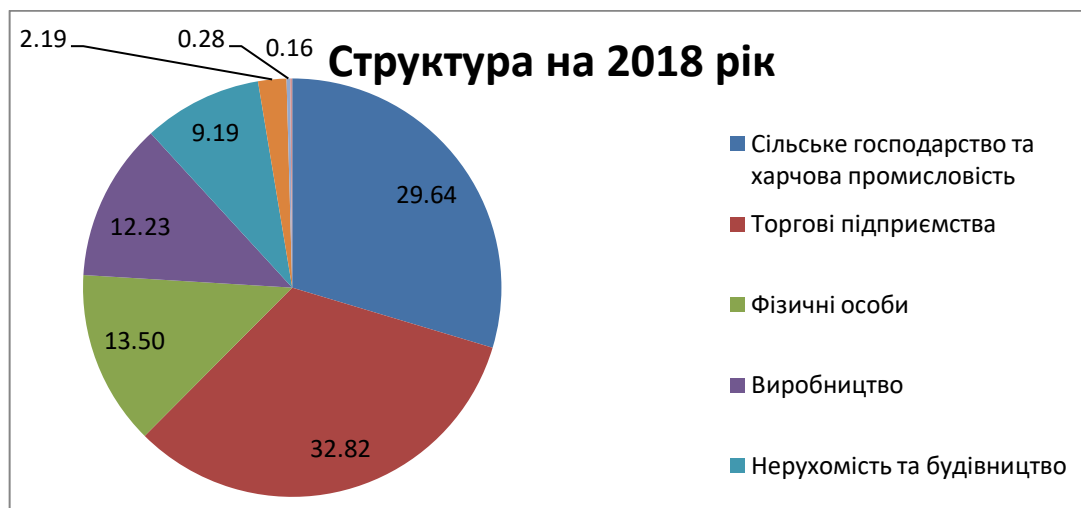

Рис. 2.24. Структура концентрації кредитів клієнтам АТ «Райффайзен Банк Аваль» за галузями діяльності за 2018 рік

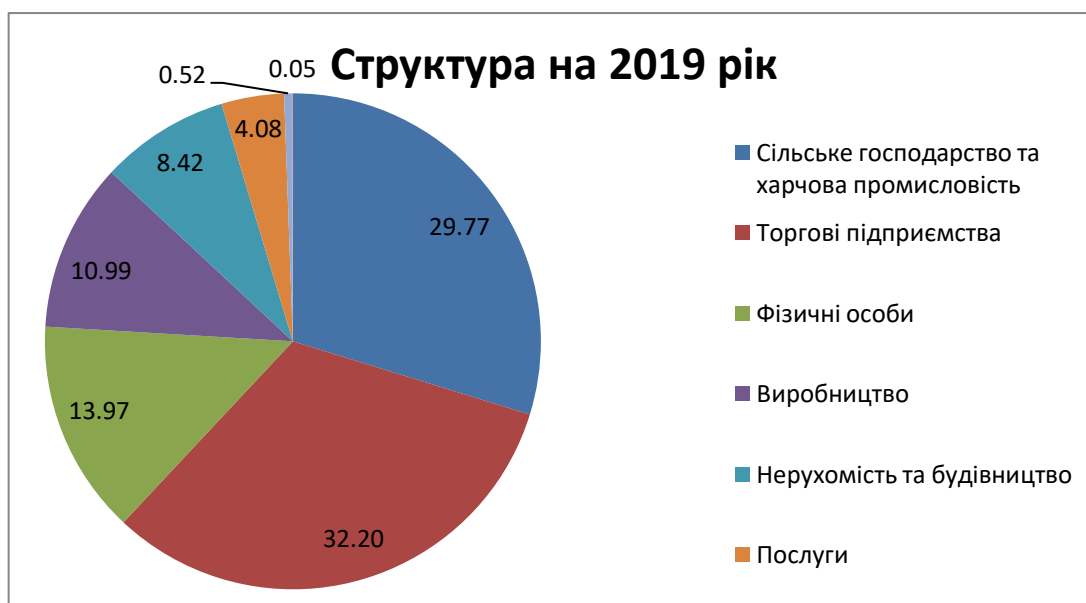

Рис. 2.25. Структура концентрації кредитів клієнтам АТ «Райффайзен Банк Аваль» за галузями діяльності за 2019 рік

Рис. 2.26. Структура концентрації кредитів клієнтам АТ «Райффайзен Банк Аваль» за галузями діяльності за 2020 рік

Проаналізувавши таблиці 2.13. та 2.14., хотілось би розпочати зі структури. Можемо бачити, що частка торгових підприємств з кожним роком знижується, і якщо у 2018 року вона складала 32,82, то вже у 2020 році склала 28,76. А сільське господарство та харчова промисловість мало зворотну тенденцію, й у 2020 році питома вага показника зросла до 32,5%. Нерухомість та будівництво має негативну динаміку структури, й с кожним роком зменшується, за період в три роки цей показник зменшився на 3,54%. Також зросла питома вага показника «Послуги» на 3,15% й у 2020 році його частка склала 5,34%.

Перейдемо до аналізу динаміки. Найбільший темп росту має транспорт та зв'язок, у 2018 році він складав 181,88% а у 2020 році склав 342,27%, й хоча його частка невелика, це все одно помітне збільшення. Сільське господарство та харчова промисловість за 2020 рік збільшилось на 103,64%. Також послуги мали великий темп росту й спочатку збільшилося на 182,96%, а у 2020 на 124,34%.

Бачимо що загальна кількість кредитів клієнтів зменшувалась, й спочатку це зменшення було незначним, а саме на 917326 тис. грн., а у 2020 році зменшилося на 2546006 тис. грн., загалом за період 2018 – 2020 роки це зменшення склало 3463332 тис. грн..

Надалі проведемо якісний аналіз кредитного портфелю. В першу чергу проаналізуємо показники оцінки ризику кредитного портфелю, до них можна віднести 3 таких показника, проаналізованих в таблиці 2.15.

Таблиця 2.15

Коефіцієнти ризику кредитного портфеля АТ «Райффайзен Банк
Аваль» за 2018-2020 рр.

Коефіцієнти	Формула	2018	2019	2020
Коефіцієнт покриття кредитного портфеля власним капіталом банку	$K(вк) = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Кредитний портфель}}$	0,213	0,226	0,181
Коефіцієнт якості кредитного портфеля	$K(як) = \frac{\text{Резерв для покриття можливих втрат від кредитних операцій}}{\text{Кредитний портфель}}$	0,078	0,049	0,026
Коефіцієнт покриття класифікованих кредитів власним капіталом банку	$K(к.кл.к) = \frac{\text{Резерв для покриття можливих втрат від кредитних операцій}}{\text{Власний капітал}}$	0,366	0,217	0,146

Першим проаналізованим коефіцієнтом є коефіцієнт покриття кредитного портфеля власним капіталом банку. Можна бачити, що у 2019 році цей коефіцієнт збільшився на 0,013, однак вже у 2020 році знизився на 0,045. Така як цей коефіцієнт показує якість кредитного портфеля з точки зору його захищеності власним капіталом і показує, скільки власних коштів припадає на одну гривню виданих кредитів, то можна зробити висновок, що у 2019 році на одиницю власних коштів припадало більше коштів ніж у 2020 році. Таке зменшення можна пояснити COVID-19 та різними обмеженнями, що до пандемії.

Коефіцієнт якості кредитного портфеля з кожним роком поступово зменшується, так у 2019 році він зменшився на 0,031, а у 2020 році ще на 0,023 і склав 0,026. Він характеризує якість кредитного портфеля з позиції ризиковості та показує частку класифікованих кредитів за рівнем ризику в загальній сумі кредитного портфеля банку. Зменшення цього коефіцієнта свідчить про зниження ризиковості кредитних операцій банку протягом 2018-2020 років.

Коефіцієнт покриття класифікованих кредитів власним капіталом також з стабільно зменшувався, у 2018 році він складав 0,366 а у 2020 році склав 0,146. Цей коефіцієнт характеризує якість кредитного портфеля банку з погляду його захищеності власним капіталом банку.

Надалі вважаю за необхідне проаналізувати економічні нормативи діяльності банків, а саме нормативи кредитного ризику за 2018 - 2020 роки.

Таблиця 2.16

Нормативи кредитного ризику АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018-2020 рр.

Норматив	2018 р.,%	2019 р.,%	2020 р.,%
Н7 «Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента» (нормативне значення не більше 25%)	10,13	10,43	15,12
Н8 «Норматив великих кредитних ризиків» (нормативне значення не більше 800%)	20,17	20,66	64,82
Н9 «Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами» (нормативне значення не більше 25%)	0,37	0,79	7,2

Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) встановлюється з метою обмеження кредитного ризику, що виникає внаслідок невиконання окремими контрагентами своїх зобов'язань. З аналізу бачимо, що з кожним роком цей показник росте, при цьому за 2019

рік це зростання було не значним – 0,3%, а у 2020 році склало 4,69%, що свідчить про зростання кредитного ризику на одного контрагента.

Норматив великих кредитних ризиків (Н8) встановлюється з метою обмеження концентрації кредитного ризику за окремим контрагентом або групою пов'язаних контрагентів. Цей норматив мав тенденцію попереднього, у 2019 році він збільшився до 20,66%, це було незначне збільшення, а у 2020 році він збільшився до 64,82%, тобто на 44,16%. Таке збільшення пояснюється і збільшенням ризиків за окремим контрагентом, що може бути пов'язано з пандемією, й важкою економічною ситуацією в країні.

Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (далі - норматив Н9) встановлюється для обмеження ризику операцій з пов'язаними з банком особами, зменшення негативного впливу операцій з пов'язаними з банком особами на діяльність банку. Цей норматив спочатку збільшився на 0,42% у 2019 році, а потім різко збільшився до 7,2% у 2020 році.

Загалом можна зробити висновок, що на протязі 2018, 2019 та 2020 років банк дотримувався всіх нормативів кредитного ризику, встановлених НБУ.

Висновки до 2 розділу

Проведено аналіз фінансового стану ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» на основі вертикального та горизонтального аналізу, та розрахунку нормативів, що встановлюються НБУ. Аналіз показав, що найбільшу питому вагу у фінансових ресурсах банку займає кредитний портфель, а у джерелах капіталу – зобов'язання, а саме депозити клієнтів – фізичних осіб. Протягом аналізованого періоду, банк постійно зростає, і не зважаючи на коронакризу й зменшення прибутку у 2020 році, все одно намагається займати високі позиції. Ми познайомилися з банком, дізналися його внутрішню структуру, та проаналізували головні показники діяльності.

Повертаючись до зобов'язань, які складають приблизно 80% всіх пасивів, то вони зростали, а як наслідок пасиви банку також стабільно збільшувалися. Так як активи та пасиви стабільно зростають, є великий приріст кредитного портфеля та інвестиційного, при цьому аналіз фінансової стійкості показав майже найкращі показники серед банків України.

Також у другому розділі ми провели структурний та якісний аналіз кредитного портфеля та побачили, що не зважаючи на те, що банк фінансово стабільний та постійно розвивається, він нарощував кредитний прибуток до 2019 року, а в 2020 році мав кредитні збитки, що на мою думку пов'язано з COVID-19 та різними обмеженнями пов'язаними з вірусом.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ» В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

3.1. Загальні методи вдосконалення управління кредитним портфелем АТ «Райффайзен Банк Аваль»

Основою діяльності любого комерційного банку є прибуток. Прибуток банку (bank's profit) – перевищення доходів банку над витратами. Прибуток банку формується в результаті здійснення кредитних, розрахункових, грошових операцій та інших видів діяльності банку.

Робота банку вважається ефективною лише тоді, коли при виконанні всіх необхідних нормативів, банк отримує високий рівень дохідності, а саме за рахунок дохідності оплачуються всі операційні витрати, та формується прибуток, за допомогою якого визначається рівень дивідендів, зростання капіталу, розвиток пасивних та активних операцій тощо. Головними джерелами дохідності для комерційних банків є саме кредитні операції. Що можемо бачити з таблиці 3.1. За аналізом таблиці 3.1., можна бачити, що майже 60% всіх доходів банку складають процентні доходи, тобто дохід, що виплачується за користування фінансовими коштами, виражений у вигляді річної процентної ставки. Він виплачується банку, як власнику фінансових інструментів, дохідність яких визначається в процентах. Комісійні доходи складають 36,23% у 2018 році та 33 % у подальші роки, це також значна частка, яка впливає на розмір прибутку банку. Однак, саме процентний дохід покриває більшу частину витрат АТ «Райффайзен Банк Аваль», а саме непроцентні витрати, які складають майже 50%, та інші. Комісійні та процентні витрати склали 21,36 та 29,93 відповідно за період 2018-2019рр., однак у 2020 році комісійні знизилися на 4%. Надалі

проаналізуємо доходи та витрати АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018-2020 рр.

Таблиця 3.1

Аналіз доходів та витрат АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2018-2020 рр.

Доходи, витрати, прибутки та збитки за 2020 рік						
	2018		2019		2020	
	Млн. грн.	%	Млн. грн.	%	Млн. грн.	%
Процентні доходи	8692116	62,53	9866714	61,87	9305945	59,61
Інші процентні доходи	174044	1,25	104887	0,66	196708	1,26
Комісійні доходи	4593129	33,04	5311890	33,31	5656268	36,23
Непроцентні доходи	442408	3,18	664622	4,17	452886	2,90
Всього доходів	13901697	100	15948113	100	15611807	100
Процентні витрати	1822253	22,22	2734054	21,36	2177496	21,36
Інші процентні витрати	-	-	65084	0,59	59786	0,59
Комісійні витрати	2129610	25,97	2791460	29,93	3051778	29,93
Непроцентні витрати	4248526	51,81	4779406	48,12	4906192	48,12
Всього витрат	8200389	100	10370004	100	10195252	100
Чистий дохід	5701308	91,66	5578109	96,21	5416555	108,47
Кредитні прибутки/збитки	518655	8,34	219474	3,79	-422825	-8,47
Всього прибутків/збитків	6219963	100	5797583	100	4993730	100

Так, як основу всіх доходів складають процентні витрати, на мою думку буде доцільно зупинитися на кредитному портфелі банку, з метою покращення його управлінням та як наслідок збільшення дохідності та прибутковості у цілому

В умовах важкого економічного положення країни, пов'язаного з COVID-19, питання пов'язані з використанням підходів оцінки якості кредитного портфеля стають на перший план, з метою покращення управління останнім з точки зору фінансової ефективності.

Тому на сьогодні важливим завданням, яке повинно стояти перед менеджментом банку, є ефективне управління кредитним портфелем АТ «Райффайзен Банк Аваль». Неefективне управління кредитним портфелем

може викликати підвищення ризиків здійснення кредитних операцій, що у свою чергу збільшує збитки та втрати вкладених ресурсів.

Вивчивши поняття про кредитний портфель у першому розділі, можна зробити висновок, що кредитний портфель є не просто пасивно сформованим набором позичок, а результатом активних, цілеспрямованих дій банку, який динамічно розвивається, суто управлінським співвідношенням між різноманітними видами кредитів. Банківський кредитний портфель слід розглядати як втілення кредитної політики банку, що, у свою чергу, є невід'ємною складовою його загальної стратегії розвитку.

Формуючи кредитний портфель, керуються правилом: видавати кредити, які приносять максимальні доходи за інших однакових умов. Дохідність кредитної операції визначається рівнем відсоткової ставки за певним кредитом, тривалістю періоду надання кредиту та прийнятою системою нарахування відсоткових платежів [38].

Для управління кредитним портфелем використовують два підходи:

- Традиційний підхід, який ґрунтується на неформалізованих філософських методах пізнання (наукової уяви, інтуїції), також застосовується коефіцієнтний аналіз; функціонує у будь-якому середовищі.
- Нетрадиційний підхід – це підхід, що спирається на загальнонаукові методи пізнання, використовує в розрахунках теорію ймовірності, статистику, економетрію, функціонує у стабільному ринковому («ідеальному») середовищі.

Щодо головних стратегічних напрямків покращення стану кредитного портфеля, то їх можна розглядати за кількісними та якісними характеристиками, такі характеристики зображено на таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Стратегічні напрями покращення стану кредитного портфеля банку

	Якісні напрями	Кількісні напрями
Система управління	<ol style="list-style-type: none"> Надавати персоналу кредитного відділу свободу в прийнятті самостійних рішень в складних ситуаціях Спонукати керівництво кредитним відділом до розвитку персоналу та покращення системи стимулювання 	-
Система ідентифікації та вимірювання	<ol style="list-style-type: none"> Впроваджувати в практику обслуговування клієнтів з надання кредитів класифікацію типів боржників за Ансельмою Бассано 	<ol style="list-style-type: none"> Дотримуватись загального рівня ліквідності Прискорювати темп очікуваного доходу Підвищувати рівень доходу в поточному періоді Мінімізувати рівень ризиків
Система супроводження	<ol style="list-style-type: none"> Вдосконалювати методи оцінки кредитоспроможності позичальника Підвищувати кваліфікацію персоналу з питань здійснення кредитного контролю Визначати якісні характеристики позичальника за моделями комплексного аналізу: правило «шести Сі», CAMPARI, PARTS, оцінна система аналізу, ін. 	<ol style="list-style-type: none"> За результатами аналізу динаміки здійснення кредитних операцій проводити моніторинг стану та структури кредитного портфеля Концентрувати увагу на відстеженні змін процентних ставок Оцінювати ймовірність дебіторської заборгованості та прогнозувати банкрутство позичальника за системою показників Бівера Класифікувати кредити за системою CART

Метою управління кредитним портфелем банку є постійна підтримка високої дохідності кредитних операцій за певного прийняттого для банку рівня ризику. Дохідність залежить від обсягу кредитного портфеля та його структури, а також від рівня відсоткових ставок за кредитами та рівня ризику [39].

При цьому на всі ці елементи можуть впливати інші фактори, такі як:

- економічна ситуація в країні (корона криза, рівень інфляції, тощо);
- політика уряду;
- кредитно-грошова політика НБУ;

- рівень попиту на кредитні ресурси на грошовому ринку та ін..

Також це такі фактори як розмір капіталу банку, кредитна політика банку, рівень дохідності інших напрямів вкладення коштів, рівень ризиковості кожного окремого кредиту, досвід банку в управлінні кредитними ресурсами, нормативно-правова база та ін.

При необхідній кількості інформації про стан свого кредитного портфеля, банк повинен приймати подальші рішення для покращення його, та управління ним в цілому.

А саме, приймати рішення про створення та використання резервів, підвищення чи зниження відсоткових ставок, вирішувати, яким кредитним угодам надавати перевагу, а від яких відмовитися та інше. Наприклад, кредитна угода, відсоткова ставка за якою вища за середню портфельну заслуговує на увагу. Або якщо рівень ризику за угодою оцінюється спеціалістами банку нижче, ніж середньозважений по портфелю, то прийнявши цю угоду, банк покращить у цілому свій кредитний портфель.

Пріоритетні напрями кредитування визначає кредитна політика банку, а ще перелік кредитів які не повинні входити до кредитного портфеля. Так, як приклад, один і той самий кредит може не відповідати основним вимогам кредитної політики одного банку, але бути цілком прийнятним для іншого.

Ефективність управління кредитним портфелем банку визначається за співвідношенням між такими параметрами, як рівень дохідності та величина кредитного ризику портфеля. Одним з головних питань в управлінні кредитним портфелем банку є управління ризиком портфеля. Для вирішення цієї проблеми банками можуть застосовуватися ряд стандартних прийомів, такі як: диверсифікація, концентрація, установлення лімітів, резервування.

Для того, щоб призвести оцінку прибутковості кредитів, банку необхідно мати ефективну систему обліку не лише доходів, а й витрат за кожним видом кредитів. При цьому на прибутковість кредитних операцій мають вплив не тільки доходи та витрата, а й можливі збитки, що визначаються рівнем кредитного ризику за кожною позицією. Основним

завданням менеджменту при формуванні кредитного портфеля є мінімізація, контроль та вимірювання за рівнем кредитного ризику.

На рівень відсоткової ставки за кредитом має безпосередній вплив рівень кредитного ризику кожного позичальника, чим вищий рівень ризику тим більша кредитна ставка, та навпаки [40]. Однак остання у свою чергу може залежати не лише від ризику, вона формується під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів, які необхідно приймати до уваги, а саме:

- попит і пропозиція на ринку кредитів;
- рівень конкуренції;
- рівень кредитного ризику, що пов'язується з конкретним клієнтом;
- кредитна політика банку;
- категорія клієнта, яка відображає, чи орієнтований банк на розвиток відносин з даним позичальником;
- загальний рівень прибутковості всіх зв'язків з клієнтом; » вартість кредитних ресурсів для банку;
- рівень базових ставок;
- форма забезпечення кредиту та вартість контролю за його станом.

Сукупність цих чинників по-різному можуть впливати на ставку окремо взятого кредиту. Як приклад, високий рівень кредитного ризику підвищує ставку кредиту клієнта, однак надання забезпечення знижують кредитний ризик. Однак, за наявності забезпечення у формі матеріальних цінностей, можуть зростати витрати банку, які пов'язані з контролем її стану та ліквідністю. Такі видатки також враховуються при визначенні кредитної ставки.

Питання, які вирішуються на рівні кредитного портфеля банку, це: рівень прибутковості кредитних операцій, собівартість кредитної діяльності банку, можливість порівняти, яка частка доходів та витрат припадає на кредитну діяльність банку, а яка - на інші операції, а також порівняти обсяги кредитних операцій з іншими операціями по розміщенню коштів та інші.

Надалі пропоную розглянути SWOT-аналіз АТ «Райффайзен Банк Аваль» у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

SWOT-аналіз АТ «Райффайзен Банк Аваль»

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Наразі найбільш фінансово стабільний банк за рейтингом Міністерства фінансів. 2. Є банком з іноземним капіталом 3. Має значний досвід залучення та утримання клієнтів, навіть іноземних інвесторів 4. Концентрація на певних продуктах і послугах 5. Інноваційність банку (Останньою інновацією було зміна сайту, та покращення мобільного додатку) 6. Дуже розвинута система пакетів послуг у тому числі за кордоном 7. Професійний персонал 8. Велика кількість інтернет послуг в тому числі інвестиційні пропозиції 	<ol style="list-style-type: none"> 1. В деяких місцях недостатність відділень 2. Відсутність стимулюючих заходів на кредитні продукти 3. На мою думку, недостатність рекламних акцій банку 4. Недостатність інформування при введення нових продуктів
Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Поліпшення економічної ситуації у країні та зростання доходів населення 2. Розповсюдження інтернет-банкінгу, укріплення його позицій за сучасних умов, кобрендингові проекти 3. Зниження інфляції, зміцнення курсу гривні до долара 4. Рекламна компанія щодо продуктів інвестування та брокерських рахунків 5. Підвищення інформованості клієнтів про нові продукти та способи їх інтернет використання 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Складність повернення прострочених кредитів 2. Низька платоспроможність населення та відмова від іпотечних кредитів 3. Падіння довіри населення до банківської системи країни із-зі кризи 4. Складна економічна ситуація пов'язана з COVID-19 5. Підвищення курсу гривні до долара 6. Підвищення вартості нерухомості

З таблиці можемо бачити сильні та слабкі сторони, а також можливості, щодо покращення управлінням банку й можливі загрози як внутрішні, так і зовнішні.

Також в час всесвітньої цифровізації, застосовуються нові методи управління кредитним портфелем, одним за таких методів є автоматизоване

керування кредитним портфелем. Використання автоматизованого керування кредитним портфелем банку передбачає впровадження певного програмного продукту («CollectAdvantage»), розроблений для умов національної економіки фірмою ООО «МДЦ-консалтинг»; Програма «CollectAdvantage» орієнтована на роботу з портфелями простроченої заборгованості, включаючи їх оцінку. Вказаний програмний продукт розв'язує весь комплекс завдань з підготовки даних для аналізу, виявлення поведінкових характеристик позичальників, прогнозування грошових потоків з погашення кредитів і оптимізація дій на боржників. Також ця програма надає інтерфейс для аналізу, прогнозування, сегментації портфелів й оптимізації сумарної цінності портфеля) [41].

Робота банку по управлінню і аналізу кредитного портфеля є високоефективним засобом, що дає можливість банку оперативно використовувати дані про стан кредитного портфеля для ухвалення управлінських рішень з питання координації кредитної діяльності. Мною представлена модель (рис. 3.1.), яку можна використати в управлінні кредитним портфелем.

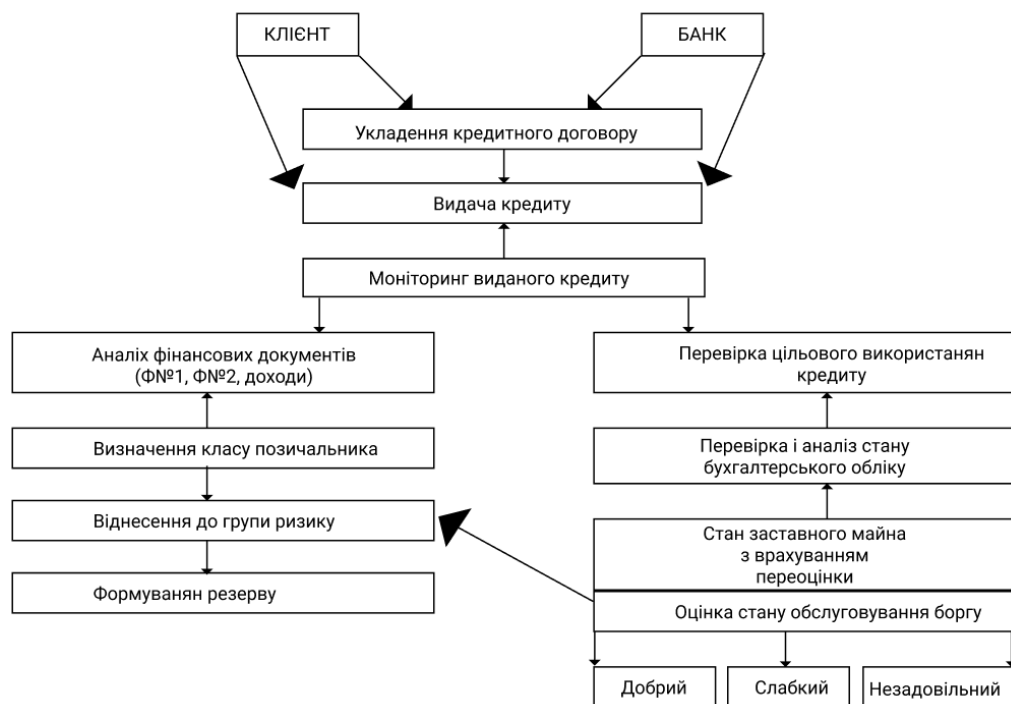

Рис. 3.1. Модель управління кредитним портфелем

Також належним буде відзначити необхідність забезпечення комплексного управління процесом здійснення позичкових операцій, а також оптимізації організаційних можливостей управління кредитним портфелем з точки зору розподілу функціональних обов'язків між відповідними підрозділами банку. Використання основних методів управління кредитним портфелем комерційного банку може надати можливості суттєво підвищити ефективність функціонування банківських установ та активізувати кредитний процес, спрямований на збільшення вкладень у реальний сектор економіки.

3.2 Шляхи оптимізації кредитного ризику АТ Райффайзен банк Аваль» в контексті фінансової ефективності

На сучасному етапі економічної кризи в країні та коронакризи підвищення ефективності кредитної діяльності банків є неможливим без інструментів управління кредитним портфелем, які не лише зменшать загальний кредитний ризик портфеля боргових зобов'язань та збільшать його прибутковість, але й підтримають фінансову та ринкову позицію банку.

Успішна діяльність банку значною мірою залежить від обраної стратегії управління ризиками. Головна мета управління кредитними ризиками полягає в їх мінімізації, однак повністю уникнути ризиків неможливо.

Управління кредитними ризиками в банку можна визначити, як діяльність, що включає планування та прогнозування рівня кредитних ризиків відповідно до обсягів та видів кредитних операцій, мотивування ефективного організування моніторингу кредитних ризиків, що здійснюється працівниками департаменту кредитних ризиків в процесі кредитної діяльності банку, здійснення аналізу та оцінки чинників виникнення кредитних ризиків та їх впливу на показники діяльності банківської установи, контроль за рівнем кредитних ризиків і в разі необхідності

здійснення їх регулювання з метою забезпечення досягнення стратегічних цілей і поточних завдань.

Можна виділити такі принципи управління кредитними ризиками:

1. Пріоритетність (тобто, стратегія управління кредитними ризиками визначена банком, повинна визначати пріоритетні напрямки ефективного управління ризиками);

2. Резервування (кредитний ризик характеризується невизначеністю та може призвести як до значних втрат так і до отримання прибутку, тому банк повинен створювати за рахунок вільних коштів резерви під ризики проведення кредитних операцій, які в разі настання ризикової події можна використати для покриття збитків);

3. Документарність (сутність даного принципу полягає в обов'язковому письмовому оформленні та реєстрації усіх етапів управління кредитними ризиками);

4. Ефективності (система принципів управління кредитними ризиками повинна постійно удосконалюватися банком та прагнути до найвищого рівня ефективності управління ризиками).

5. Єдність системи (всі ризики у кредитному портфелі банку тісно взаємозв'язані між собою, тому невчасно виявлений ризик в процесі ведення діяльності може привезти до виникнення інших видів ризику, внаслідок чого банк отримає негативний результат діяльності, тобто понесе непередбачувані витрати);

6. Самоконтроль (контроль кредитного процесу здійснюється за допомогою різних методик та щоденної діяльності кредитних підрозділів банків; головною метою принципу є постійний оперативний контроль за рівнем кредитних ризиків, який повинні здійснювати висококваліфіковані менеджери банку);

7. Принцип прогнозування та інформативності є обов'язковим принципом, оскільки банк повинен бути проінформований про можливі

ризиками та їх наслідки, а також кожен банк повинен своєчасно виявляти ситуації чи загрози, які зможуть призвести в майбутньому до збитків);

8. Принцип побудови власного механізму управління кредитними ризиками в банку (сутність даного принципу полягає в тому, що кожен банк має свої особливості ведення кредитної діяльності, таким чином банк повинен створити власні методи, принципи, механізм управління кредитними ризиками, які залежать від специфіки його діяльності);

Загалом для зменшення кредитного ризику у всьому світі застосовують чотири типи заходів, ці заходи можемо бачити на рис. 3.2.

Рис. 3.2. Заходи, щодо зменшення кредитного ризику

Не зважаючи на існування заходів зменшення кредитного ризику, необхідним є оцінка кредитних ризиків банку, для якої має бути створена окрема методика, яка дозволить оцінити основні параметри кредитного ризику банку. Надалі пропоную запровадження моделі оцінювання ризику кредитного портфелю банку, яка сприятиме зміцненню його конкурентоспроможності та зростанню прибутковості.

Для оцінки ризику кредитного портфелю рекомендовано використовувати певні індикатори рівня кредитного ризику, тобто показники, які теоретично чи емпірично пов'язані з виникненням кредитного ризику [42].

В таблиці 3.4. наведено вихідні данні для розрахунку коефіцієнтів оцінювання кредитного ризику.

Таблиця 3.4

Вихідні данні для розрахунку коефіцієнтів оцінювання кредитного ризику АТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2020 рік

Показник	2020
Кредитний портфель (КП)	71366557
Активи (А)	107287217
Резерв, створений на відшкодування збитків за кредитними операціями (Р)	1 881 372
Безнадійні кредити (БК)	1 692 000
Кредити, прострочені понад 30 календарних днів (ПК)	1 171 909
Списання з резерву (СР)	776 318
Процентні доходи (ПД)	9305945
Процентні витрати (ПВ)	2177496

Провівши коефіцієнтний аналіз оцінки кредитного ризику банку, можемо бачити, що банк АТ «Райффайзен Банк Аваль» виконує всі нормативи установлені НБУ, та всі коефіцієнти не перевищують граничних норм.

К1 складає майже 66,5% усіх активів, що свідчить про значну частку кредитного портфелю серед усіх активів. При цьому банк самостійно встановлює межі даного показника. Зазвичай оптимальним значенням вважається 65-75%.

К2 сягнув 2,64%, оптимальне значення цього показника 0,9 – 5%, це свідчить про достатність резервів банку.

К3 не повинен перевищувати 5%, коефіцієнт свідчить про частку безнадійних кредитів у кредитному портфелі й чим нижче значення цього

показника, тим якіснішим вважається кредитний портфель, в нашому випадку цей показник дорівнює 2,37.

Таблиця 3.5

Показники оцінювання кредитного ризику АТ «Райффайзен Банк
Аваль» за 2020 рік

Коеф.	Значення	Формула	2020 рік
К1	Коефіцієнт кредитної активності, що відображає частку кредитного портфеля банку в загальних активах	$K1 = \frac{КП}{А} * 100$	66,52
К2	Коефіцієнт достатності резервів. Свідчить про ступінь достатності резервів банку в разі непогашення кредитів	$K2 = \frac{Р}{КП} * 100$	2,64
К3	Коефіцієнт якості кредитів, що характеризує питому вагу безнадійних кредитів у загальному обсязі кредитів	$K3 = \frac{БК}{КП} * 100$	2,37
К4	Коефіцієнт прострочених кредитів, що характеризує частку прострочених кредитів у загальному обсязі кредитів	$K4 = \frac{ПК}{КП} * 100$	1,64
К5	Максимальний розмір ризику на одного позичальника (або групу пов'язаних позичальників). Визначається в порядку, установленому для розрахунку обов'язкового нормативу Н7 «Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента»	$H7 = \frac{\text{Сума балансових та позабалансових вимог банку на одного контрагента}}{\text{Капітал банку}}$	15,12
К6	Рівень концентрації великих кредитних ризиків, визначається в порядку, встановленому для розрахунку обов'язкового нормативу Н8 «Норматив великих кредитних ризиків».	$H8 = \frac{\text{Сума великих кредитів}}{\text{Капітал банку}}$	64,82
К7	Рівень максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами, визначається в порядку, установленому для розрахунку обов'язкового нормативу Н9 «Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами»	$H9 = \frac{\text{Сукупна сума всіх вимог банку}}{\text{Суми всіх фінансових зобов'язань пов'язаних з банком осіб}}$	7,20
К9	Коефіцієнт кредитів, списаних із резерву. Характеризує питому вагу списаних збиткових кредитів, фактично втрачених для банку	$K9 = \frac{СР}{КП} * 100$	1,09
К10	Коефіцієнт прибутковості кредитних операцій. Дає можливість оцінити прибутковість кредитного портфеля банку	$K10 = \frac{ПД - ПВ}{КП} * 100$	9,99

Наступний коефіцієнт К4 склав 1,64, що показує частку прострочених кредитів у кредитному портфелі, при цьому питома вага прострочених

кредитів у загальній сумі кредитного портфеля не повинна перевищувати 10% .

К5 є нормативним значенням НБУ, тобто показником Н7, цей показник має не перевищувати 25%, та показує розмір ризику на одного позичальника, у розрахунку він склав 15,2%.

К6 це рівень концентрації великих кредитних ризиків який у 2020 році складав 64,82%. Нормативне значення Н8 не повинне перевищувати 8-кратний розмір регулятивного капіталу банку.

К7 є нормативним значенням НБУ - Н9, та устанавлюється для обмеження ризику операцій з пов'язаними з банком особами, зменшення негативного впливу операцій з пов'язаними з банком особами на діяльність банку, він не повинен перевищувати 25%, за нашим аналізом він складає 7,2.

Наступним є К9, який дорівнює 1,09%, та лежить у межах нормативу. Оптимальне значення для цього показника становить 0,25 – 1,5%. Він характеризує питому вагу списаних збиткових кредитів, фактично втрачених для банку.

К10 показує прибутковість кредитного портфелю банку, оптимальне значення цього показника має бути не нижчим ніж 1,4%, у АТ «Райффайзен Банк Аваль» цей показник сягає майже 10%, однак на мою думку цього мало.

Проаналізувавши всі коефіцієнти за методикою наведеною вище, можна запропонувати кроки зменшення кредитного ризику, та збільшення прибутковості кредитного портфеля.

Для покращення системи управління кредитним ризиком існують внутрішні та зовнішні методи його мінімізації. До внутрішніх можна віднести види і режими здійснення кредитних операцій, аналіз кредитоспроможності позичальника, лімітування, формування резервів, диверсифікація форм і термінів надання кредитів, моніторинг повернення кредитів, вимога гарантій та застави. До зовнішніх відносять: лімітування згідно із нормативними актами НБУ, створення резервів згідно із

нормативними актами НБУ, гарантія, порука, застава, страхування, розподіл ризиків.

Щодо методів, то головними є:

1. Диверсифікація. Метод диверсифікації полягає у розподілі кредитного портфеля серед широкого кола позичальників, які відрізняються один від одного як за характеристиками (величина капіталу, форма власності), так і за умовами діяльності (галузь економіки, географічний регіон). Розрізняють три види диверсифікації — галузеву, географічну та портфельну (яку наведено у річній звітності АТ «Райффайзен Банк Аваль»). У цьому методі я пропоную більш детально зупинитися на географічній диверсифікації. Географічна диверсифікація полягає в розподілі кредитних ресурсів між позичальниками, котрі перебувають у різних регіонах, географічних територіях, країнах із різними економічними умовами. Географічна диверсифікація як метод зниження кредитного ризику доступна лише великим банкам з розгалуженою мережею філій та відділень на значній території. На мою думку банку потрібно більш детально вибрати регіони, проаналізувати та розподілити кредитні ресурси в найбільш розвинутих економічних регіонах.

2. Лімітування – тобто встановлення максимально допустимих розмірів наданих кредитів, що може обмежити ризик. Перш ніж визначати ліміти кредитування, потрібно ідентифікувати основні сфери та фактори ризику. Необхідно вивчити, та можливо за економічними регіонами провести лімітування, тобто збільшити ліміти для більш розвинутих регіонів, та навпаки.. З огляду на виявлені особливості керівництво банку встановлює ліміти для кредитного портфеля.

Лімітування як метод зниження кредитного ризику широко застосовується у практиці як на рівні окремого комерційного банку, так і на рівні банківської системи в цілому. Менеджмент банку має визначати обмеження згідно з обраною кредитною політикою та з урахуванням конкретної ситуації.

3. Сек'юритизація — це продаж активів банку через перетворення їх в цінні папери, які в подальшому розміщуються на ринку. В основному сек'юритизація застосовується до банківських кредитів, даючи можливість банкам передавати кредитний ризик іншим учасникам ринку — інвесторам, які купують цінні папери. Крім того, за допомогою сек'юритизації банк може здійснити трансферт ризику зміни відсоткової ставки та ризику дострокового погашення кредиту. Процес сек'юритизації дозволяє перемістити балансові активи банку за баланс, тобто є одним із видів позабалансової діяльності банку. Сек'юритизація активів знижує рівень ризикованості банку, покращує якість активів, дозволяє підвищити за інших рівних умов показники адекватності капіталу.

4. Збільшення резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків як метод управління кредитним ризиком полягає в акумуляції частини коштів, які надалі використовуються для компенсації неповернених кредитів.

5. Види забезпечення кредиту (способи забезпечення виконання кредитних зобов'язань) — це спеціальні засоби, що не мають загального значення і призначаються за домовленістю сторін або за вказівкою закону (порука, гарантія, неустойка (штраф, пеня), застава) [45].

Задля отримання належного ефекту необхідно: значно знизити частку кредитування з поєднаними особами в кредитному портфелі банків; здійснити реальне зниження концентрації ризиків на один проект; зменшити рівень галузевої концентрації в найбільш ризикових сферах, таких як будівництво, ринок нерухомості та фінансові операції.

За допомогою проведеного коефіцієнтного аналізу кредитного ризику АТ «Райффайзен Банк Аваль» можна винести такі напрямки покращення управління кредитним портфелем, що збільшить процентні доходи та знизить процентні витрати, як наслідок збільшить прибуток:

1. Обережна кредитна політика з підвищенням процентних ставок, постійний моніторинг складових кредитного портфеля, при достатньо

низькому кредитному ризику повинно призвести до зростання обсягів кредитування, вдосконалення системи управління якістю кредитного портфеля.

2. Впровадження переважно якісних за характером заходів щодо покращення структури кредитного портфеля, на мою думку, впливатимуть на фінансову стійкість банку та ефективність їх діяльності, дозволять підвищувати конкурентоспроможність і безпеку функціонування вітчизняних банківських установ.

Ці напрямки на мою думку збільшать процентні доходи приблизно на 10 %, при незмінності процентних витрат, ми матимемо значний приріст прибутковості банку.

Надалі пропоную спрогнозувати прибутковість АТ «Райффайзен Банк Аваль» на 5 років, за умови, якщо прибутковість буде не нижчою за 2020 рік, на мою думку саме цей рік був найскладнішим для банків України, та саме після цього вони навчилися працювати в умовах економічної кризи пов'язаної з COVID-19.

Таблиця 3.6

Прогнозований прибуток банку АТ «Райффайзен Банк Аваль» при удосконаленні системи управління кредитним портфелем банку

Прогнозований прибуток за 5 років						
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
	Тис. грн.	Тис. грн.	Тис. грн.	Тис. грн.	Тис. грн.	Тис. грн.
Процентні доходи	9305945	10452918	11498210	12648031	13912834	15304118
Інші процентні доходи	196708	196708	196708	196708	196708	196708
Комісійні доходи	5656268	5656268	5656268	5656268	5656268	5656268
Непроцентні доходи	452886	452886	452886	452886	452886	452886
Всього доходів	15611807	16758780	17804072	18953893	20218696	21609980
Процентні витрати	2177496	2177496	2177496	2177496	2177496	2177496
Інші процентні витрати	59786	59786	59786	59786	59786	59786
Комісійні витрати	3051778	3051778	3051778	3051778	3051778	3051778
Непроцентні витрати	4906192	4906192	4906192	4906192	4906192	4906192
Всього витрат	10195252	10195252	10195252	10195252	10195252	10195252
Чистий Прибуток	5416555	6563528	7608820	8758641	10023444	11414728

Для більш детального розуміння змін дохідності та росту прибутковості, пропоную подивитися на рис. 3.3.

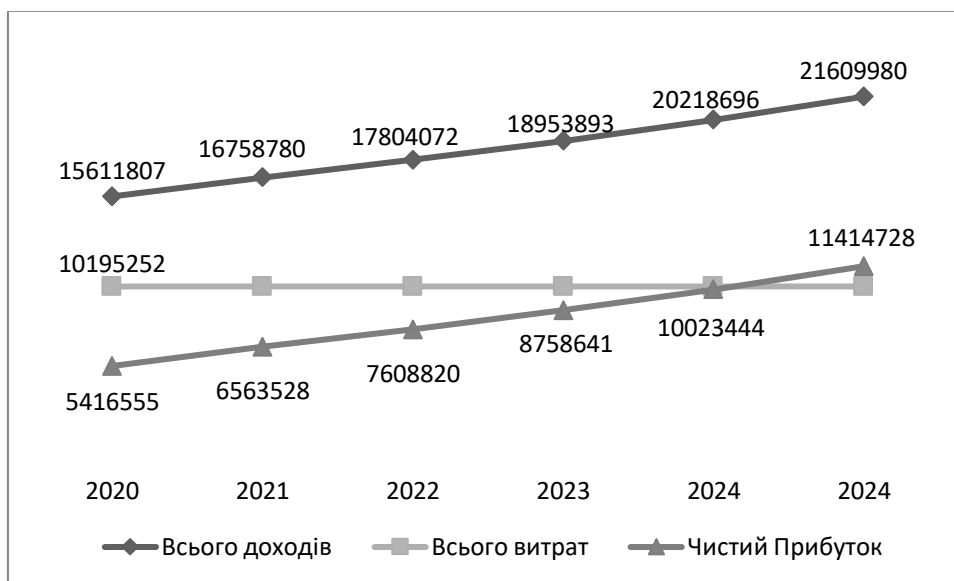

Рис. 3.3 Порівняння прогнозованих дохідності, витрат та прибутковості ПАТ «Райффайзен Банк Аваль»

Проаналізувавши таблицю 3.4. можемо бачити, що наші пропозиції можуть збільшити прибутковість банку, за рахунок збільшення процентних витрат на 5% при збереженні мінімального кредитного ризику банку, за допомогою ефективної кредитної політики банку.

Отже, управління кредитним портфелем - це складний процес, пов'язаний, по-перше, з постійним аналізом стану кредитного портфеля банку та його динаміки, а по-друге, застосуванням різних методів щодо підвищення його дохідності та вирішенням інших питань.

Висновки до 3 розділу

У третьому розділі ми запропонували рекомендації щодо оптимізації структури кредитного портфеля ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» в умовах нестабільного зовнішнього середовища. Зокрема визначили напрями удосконалення сучасних методів управління банківським кредитним портфелем та рекомендації щодо оптимізації кредитного процесу в ПАТ

«Райффайзен Банк Аваль», після аналізу доходів та витрат банку, здійснили коефіцієнтний аналіз кредитного ризику АТ «Райффайзен Банк Аваль», запропонували шляхи підвищення дохідності за рахунок зниження кредитного ризику та застосували аналіз та шляхи підвищення для прогнозування прибутковості АТ «Райффайзен банк Аваль».

Також провели SWOT-аналіз банку, що дозволило, більш детально зрозуміти слабкі та сильні сторони банку, та допоможе сконцентруватися на підвищенні ефективності управління кредитним портфелем банку.

Запропонували шляхи удосконалення кредитним портфелем комерційного банку в контексті фінансової ефективності за рахунок контролю та мінімізації кредитного ризику методами диверсифікації, лімітуванням, сек'юритизацією та інших, та збільшення процентних доходів при збереженні процентних витрат на тому ж рівні, як наслідок збільшення прибутковості.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі було здійснено теоретичне узагальнення концептуальних підходів до оптимізації організаційно-економічного механізму формування та управління кредитним портфелем комерційного банку. Це дало можливість розробити практичні рекомендації щодо вдосконалення управління кредитним портфелем банку з точки зору фінансової ефективності. Як наслідок, ми сформулювали наступні висновки теоретичного, методологічного та науково-практичного характеру, що відображають вирішення основних завдань роботи відповідно до поставленої мети.

Розглянуто теоретичну сутність кредитного портфеля комерційного банку та надано його характеристику та класифікацію. Визначено, що кредитний портфель являє собою сукупність кредитів, що має певну структуру, що відповідає цілям і вимогам банку до прибутковості, ризику, ступеня ліквідності та напрямкам кредитування.

Проаналізувавши теоретичні засади управління фінансовими ресурсами банків, визначили що головною метою управління кредитним портфелем є висока прибутковість банку. Формулювання поняття кредитного портфеля має спиратися на основні принципи діяльності комерційного банку, що відображають конкретні умови його функціонування на ринку, а також стратегічні цілі. До їх числа належать: максимізація прибутку; забезпечення ліквідності; мінімізація ризиків; досягнення стабільної конкурентної переваги на ринку; забезпечення зростання вартості банку; найбільш повне задоволення потреб клієнтів; сприяння розвитку економіки.

Для підтримання прибутковості на належному рівні, банку необхідно проводити аналіз, а отже все управління кредитним портфелем банку базується на результатах аналізу. Аналіз кредитного портфелю банку необхідно проводити за допомогою використання вертикального, горизонтального та коефіцієнтного аналізу. Повний аналіз кредитного

портфеля банку було проведено наступним чином: аналіз наданих кредитів клієнтам, аналіз заборгованості кредитних установ, та аналіз кредитних прибутків та збитків, аналіз концентрація кредитів клієнтам, аналіз коефіцієнтів ризику кредитного портфеля та аналіз нормативів кредитного ризику (Н7, Н8, Н9).

Було проаналізовано сучасний стан банківської системи країни. Наразі, банківський сектор країни знаходиться в умовах реального випробовування. Криза, спричинена COVID-19, торкнулася всіх держав загалом та Україну в тому числі, та мала вплив на економічну ситуацію у країні. Наслідки кризи для банківської системи відчуватимуться впродовж тривалого періоду часу. Особливо стосовно якості кредитного портфеля банків та платоспроможності їхніх позичальників. Втім, діяльність вітчизняних банків та Національного банку України за останні 5 років дала свої позитивні результати.

Для дослідження було обрано ПАТ «Райффайзен Банк Аваль», який належить до 1 групи банків і займає лідируючі позиції у банківській системі, він є найбільшим український банк з іноземним капіталом. На 68 % належить австрійському Raiffeisen Bank International, активно працює в роздріб і в секторі малого та середнього бізнесу. Публічне Акціонерне Товариство «Райффайзен банк Аваль» засновано 3 березня 1992 року в вигляді відкритого акціонерного товариства (АКБ «Аваль») і зареєстровано рішенням Правління Національного банку України за № 94 від 27 березня 1992 року.

В другому розділі ми розглянули організаційно-економічну характеристику банку, проаналізували основні показники діяльності. Провели структурний та якісний аналіз фінансового стану АТ «Райффайзен Банк Аваль». За допомогою вертикального та горизонтального аналізу проаналізували основні показники діяльності банку за 2018-2020 роки, а саме проаналізували структуру, динаміку та якість активів та пасивів АТ «Райффайзен Банк Аваль».

Активи банку стабільно зростають, за період з 2018 по 2020 роки вони зросли на 40989828 тис. грн., при цьому основу банківських активів за три

роки складав кредитний портфель, який у середньому займає 70% всіх активів банку. Також, майже 15% всіх активів складають високоліквідні активи.

За структурою пасивів за три роки, бачимо збільшення зобов'язань в пасивах, їх темп росту склав 170%. При цьому кошти клієнтів займають більше 90% всіх зобов'язань АТ «Райффайзен Банк Аваль».

Надалі ми проаналізували кредитний портфель банку за допомогою структурного аналізу наданих кредитів клієнтам, аналізу заборгованості кредитних установ, аналізу кредитних прибутків та збитків, аналізу концентрація кредитів клієнтам, коефіцієнтного аналізу.

Також, щодо якісного аналізу кредитного ризику банку, та аналізу нормативів НБУ кредитного ризику, то банк дотримується та норми НБУ, а саме, банк стабільно контролює кредитний ризик, який у свою чергу покращує показники кредитного портфеля. За цей період, не зважаючи на коронокризис, банк наростив зобов'язання та кошти клієнтів. При цьому банк мав гарний результат, що позитивно відобразилось на кредитний рейтинг банку.

У третьому розділі ми запропонували загальні шляхи вдосконалення управління кредитним портфелем та провели SWOT–аналіз, за допомогою якого виявили слабкі та сильні сторони, що допомогло нам сконцентруватися на підвищенні ефективності управлінням кредитного портфеля. Виявили методи, за допомогою яких зможемо покращити системи управління кредитним портфелем, в тому числі за рахунок зниження кредитного ризику, що призведе до збільшення процентних доходів, як наслідок, підвищення прибутковості банку.

Такими методами стали методи: лімітування, диверсифікація та сек'юритизація, збільшення резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків та види забезпечення кредиту(способи забезпечення виконання кредитних зобов'язань). Такі методи на мою думку, повинні збільшити процентні доходи, щонайменше на 10%, за сталих

процентних витратах у нашій моделі. Таке підвищення процентних доходів підвищить прибутковість, що майже в двічі збільшить прогнозований прибуток за 5 років.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національний банк України. Глосарій термінології. URL: Режим https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123409
2. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку: підручник / Л.О. Примостка. К.: КНЕУ, 2004. 468 с.
3. Вовк В.Я., Хмеленко О.В. В 61. Кредитування і контроль: Навч. посіб. К.: Знання, 2008. 463 с.
4. Калініченко Л.Л. Теоретичні аспекти формування кредитного портфеля банків. URL: Режим <http://global-national.in.ua/archive/6-2015/143.pdf>
5. http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/7_3_2016ua/30.pdf
6. Гурвич В. А. Кредитна якість банківських активів // В. А. Гурвич.– К.: Актив, 2004.
7. Примостка Л.О. “Фінансовий менеджмент банку” (2004). URL: Режим <http://library.if.ua/books/92.html>
8. Карпенко Г.В. Кредитна діяльність вітчизняних банків та можливості їх інтеграції до світової фінансової системи / Г.В.Карпенко // Фінанси України. 2007. № 2.
9. Папуша Андрій “Правова основа банківського кредитування” //Вісник НБУ. 2001 №5. С.
10. Байрам У. Р. Проблема розробки кредитної політики банку / У.Р. Байрам // Схід. 2003.
11. Бордюг В.В. Теоретичні основи оцінки кредитоспроможності позичальника банку / В.В. Бордюг // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. 2008.
12. Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об’єднаних територіальних громад: Постанова КМУ від 16 березня 2016 року № 200. URL: Режим <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/200-2016-п>

13. Вовчак А.Д. Кредит і банківська справа: Підручник / А.Д. Вовчак, Н.М. Руцишин, Т.Я. Андрейків. К.: Знання, 2008. 564 с.
14. Заєць О.В., Житний П.Є. Банківська справа в схемах і таблицях: учбовий посібник. Луганськ: вид. СНУ ім. В. Даля, 2009. 407 с.
15. Барановський О. І. Використання методу таксономії для оцінки рівня фінансової безпеки комерційного банку / О. І. Барановський, М. І. Копитко, М. Р. Барилюк // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2018. Вип. 1 (24).
16. Бобиль В. В. Оцінка фінансового стану банку в умовах кризи / В. В. Бобиль // Збірник наукових праць. 2014. № 1.
17. Бугель Ю. Напрями удосконалення сучасних методів управління банківським кредитним портфелем / Ю. Бугель // Галицький економічний вісник. 2017. № 2
18. Петрук О.М. Банківська справа: Навчальний посібник / За ред. д.е.н., проф. Ф.Ф. Бутинця. К.: Кондор, 2007. 466 с.
19. Щибиволок З.І. Аналіз банківської діяльності: Навч. Посібник / З.І. Щибиволок. К.: Знання, 2007. 311 с.
20. Вовк В.Я. Кредитування і контроль [Текст]: Навч. посіб. / В.Я. Вовк, О.В. Хмеленко. К.: Знання, 2008. 463 с.
21. Гринько О. Теоретичні аспекти сутності та визначення диверсифікації кредитного портфеля банку / О. Гринько // Вісник Національного банку України. 2011. №4. с. 38.
22. Банківські операції: Підручник. / А.М.Мороз, М.І.Савлук та інш., К: КНЕУ, 2005. 476с.
23. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/kreditniy-portfel-bankiv-skorotivsvya-a-pributok-zmenshivsvya-vnaslidok-covid-19-ta-karantinu--oglyad-bankivskogo-sektoru>
24. <https://5-7-9.gov.ua>

25. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України (АРИФРУ) або Stock market infrastructure development agency of Ukraine (SMIDA) URL: Режим <https://smida.gov.ua/db/feed/showform/manrep/48246>
26. Інформаційний портал Finbalance. URL: <https://finbalance.com.ua/news/bankivska-sistema-v-lipni-pokrila-89-zbitkiv-zacherven>
27. Національний банк України. URL: Режим <https://bank.gov.ua/ua/news/all/normativ-dovgostrokovoyi-likvidnosti-nsfr-stanovitime-90-z-01-jovtnya-2021-roku>
28. Міністерство Фінансів України. URL: Режим <https://minfin.com.ua>
29. <https://dovidnyk.in.ua/directories/banks/mfo/380805>
30. Офіційний сайт АТ «Райффайзен Банк Аваль». URL: Режим <https://raiffeisen.ua/about/info>
31. www.fg.org.ua
32. Аналітична система для аналізу ринків. URL: Режим <https://youcontrol.com.ua/ru/>
33. Закон України «Про банки та банківську діяльність». URL: Режим <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
34. Міщенко В.І. Банківські операції: Підручник / В.І. Міщенко, Н.Г. Слав 'янська, О.Г. Коренєва. 2-е вид., переробл. і доп. К. : Знання, 2007. С.155 175.
35. <http://parusconsultant.com/?doc=003M559483&abz=37V0Z>
36. Ларіонова І. В. Управління активами та пасивами в комерційному банку: Навчальний посібник Видавництво «Консалтбанкiр», 2013. 245 с.
37. Матвійчук Ю. Банківська система України: кризові уроки і нові загрози / Ю. Матвійчик // Вісник Національного банку України. 2011. №12. с. 24
38. Некрасова В.В. Формування кредитного портфеля банку в сучасних умовах: В.В. Некрасова // Науково-технічна бібліотека

Харківського національного економічного університету: Електронний архів. 2012.

39. Колоколова О. Оптимизационное моделирование кредитного портфеля [Текст] / О. Колоколова // Банковский менеджмент. 2006. № 4. С. 29.

40. Кручок С. Кредитна ставка як індикатор кредитних ризиків // Банківська справа.

41. Губаєв С. М. Управління кредитним ризиком у банку / С. М. Губаєв / Наукові конференції [Електронний ресурс]. URL: Режим <http://intkonf.org/gubaev-sm-upravlinnya-kreditnim-rizikom-u-banku/>.

42. Волкова Н. І. Модель оцінювання ризику кредитного портфеля банку / Н. І. Волкова // Економіка і регіон. 2015. № 1. С. 11. URL: Режим http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2015_1_4

43. Гайдаржийська О.М. напрями удосконалення управління кредитним ризиком / О.М. Гайдаржийська, О.Г. чернікова // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. 2014. № 38. с. 47

44. Чуб П.М. Підходи до управління кредитним портфелем комерційного банку : автореф. дис. канд. екон. наук : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / П.М. Чуб. Київ, 2003. 18 с.

45. Чуб П.М. Підходи до управління кредитним портфелем комерційного банку : автореф. дис. канд. екон. наук : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / П.М. Чуб. Київ, 2003. 18 с.

46. Про банки і банківську діяльність: Закон України № 2740 від 20.09.2001р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

47. <https://nabu.ua>

48. <http://www.nbuv.gov.ua>

49. <http://nbuviar.gov.ua>

50. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: Режим <http://www.ukrstat.gov.ua>

51. Фінансова звітність АТ «Райффайзен Банк Аваль» URL: Режим <https://raiffeisen.ua/documents/zviti-banku/finansova-zvitnist-banku-zgidno-z-mizhnarodnimi-standartami-finansovoi-zvitnosti-zi-zvitom-auditora>

52. Голова Національного банку України. URL: Режим <https://www.facebook.com/KyryloShevchenkoCEO/posts/41388383677110>

ДОДАТКИ

Звіт про фінансовий стан
станом на 31 грудня 2020 року

(в тисячах грн.)

	Примітки	2020 р.	2019 р.
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	7	15 765 353	13 542 570
Торгові активи	8	4 486 222	784 725
Заборгованість кредитних установ	9	25 623 326	10 176 266
Кредити клієнтам	10	45 743 231	47 352 398
Активи, призначені для продажу	11	8 893	11 804
Інвестиційні цінні папери:	12		
- в обов'язковому порядку за справедливою вартістю через прибуток або збиток		1 667	823
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		8 051 968	3 570 498
- за амортизованою собівартістю		2 248 273	1 578 101
Інвестиції в дочірні підприємства	4,33	49 155	49 155
Інвестиційна нерухомість	13	87 758	83 153
Основні засоби	14	3 133 519	3 125 177
Нематеріальні активи	15	891 618	644 162
Інші активи	18	1 196 234	1 867 416
Всього активи		107 287 217	82 786 248
Зобов'язання			
Торгові зобов'язання	8	29 678	1 252
Заборгованість перед кредитними установами	19	3 742 289	209 055
Заборгованість перед клієнтами	20	88 244 298	66 748 547
Поточні зобов'язання з податку на прибуток		233 927	251 686
Відстрочені податкові зобов'язання	16	28 107	14 160
Резерви	17	148 341	152 090
Інші зобов'язання	18	1 968 901	2 393 650
Всього зобов'язання		94 395 541	69 770 440
Капітал			
Статутний капітал	21	6 154 516	6 154 516
Додатково сплачений капітал		3 033 598	3 033 598
Резерви переоцінки	21	1 021 118	1 004 663
Резервні та інші фонди		2 732 959	2 258 859
(Непокритий збиток)/нерозподілений прибуток		(50 515)	564 172
Всього капітал, що належить акціонерам Банку		12 891 676	13 015 808
Всього капітал і зобов'язання		107 287 217	82 786 248

Звіт про фінансовий стан
станом на 31 грудня 2019 року

(в тисячах грн.)

	<i>Примітки</i>	<i>2019 р.</i>	<i>2018 р.</i>
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	7	13 542 570	10 362 053
Торгові активи	8	784 725	690 495
Заборгованість кредитних установ	9	10 176 266	7 630 836
Кредити клієнтам	10	47 352 398	46 829 034
Активи, призначені для продажу	11	11 804	20 848
Інвестиційні цінні папери:	12		
- в обов'язковому порядку за справедливою вартістю через прибуток або збиток		823	-
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		3 570 498	3 455 556
- за амортизованою собівартістю		1 578 101	-
Інвестиції в дочірні підприємства	4,33	49 155	49 155
Інвестиційна нерухомість	13	83 153	99 257
Основні засоби	14	3 125 177	2 331 782
Нематеріальні активи	15	644 162	435 488
Відстрочені активи з податку на прибуток	16	-	43 661
Інші активи	18	1 867 416	1 364 665
Всього активи		82 786 248	73 312 830
Зобов'язання			
Торгові зобов'язання		1 252	6 955
Заборгованість перед кредитними установами	19	209 055	697 373
Заборгованість перед клієнтами	20	66 748 547	58 405 951
Поточні зобов'язання з податку на прибуток		251 686	247 100
Відстрочені податкові зобов'язання	16	14 160	-
Резерви	17	152 090	163 432
Інші зобов'язання	18	2 393 650	2 169 049
Всього зобов'язання		69 770 440	61 689 860
Капітал			
Статутний капітал	21	6 154 516	6 153 411
Додатково сплачений капітал		3 033 598	3 030 675
Резерви переоцінки	21	1 004 663	837 802
Резервні та інші фонди		2 258 859	731 433
Нерозподілений прибуток		564 172	869 649
Всього капітал, що належить акціонерам Банку		13 015 808	11 622 970
Всього капітал і зобов'язання		82 786 248	73 312 830

Звіт про фінансовий стан
станом на 31 грудня 2018 року

(в тисячах грн.)

	Примітки	2018 р.	2017 р.
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	7	10 362 053	10 297 227
Торгові активи	9	690 495	1 127 477
Заборгованість кредитних установ	10	7 630 836	8 032 433
Кредити клієнтам	11	46 829 034	36 844 668
Активи, призначені для продажу	12	20 848	56 170
Інвестиційні цінні папери:	13		
- за справедливою вартістю, з відображенням переоцінки як прибутку або збитку		-	5 727 107
- за справедливою вартістю, з переоцінкою через інший сукупний дохід		3 455 556	
Інвестиції в дочірні підприємства	4, 36	49 155	49 155
Інвестиційна нерухомість	14	99 257	121 523
Основні засоби	15	2 331 782	2 037 679
Нематеріальні активи	16	435 488	408 995
Поточні активи з податку на прибуток		-	535 046
Відстрочені активи з податку на прибуток	17	43 661	31 643
Інші активи	19	1 364 665	1 028 266
Всього активи		73 312 830	66 297 389
Зобов'язання			
Торгові зобов'язання		6 955	4 689
Заборгованість перед кредитними установами	20	697 373	1 699 871
Заборгованість перед клієнтами	21	58 405 951	52 338 874
Поточні зобов'язання з податку на прибуток		247 100	-
Резерви	18	163 432	80 050
Інші зобов'язання	19	2 169 049	1 269 267
Всього зобов'язання		61 689 860	55 392 751
Капітал			
Статутний капітал	24	6 153 411	6 154 516
Додатково сплачений капітал		3 030 675	3 033 028
Резерви переоцінки	24	837 802	889 941
Резервні та інші фонди		731 433	507 948
Нерозподілений прибуток		869 649	319 205
Всього капітал, що належить акціонерам Банку		11 622 970	10 904 638
Всього капітал і зобов'язання		73 312 830	66 297 389